

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet

Statsråd: Ola Elvestuen

Ref.nr.:

Saksnr.:

Dato: 22.06.2018

Forslag til verneplan for Tyrifjorden

1 FORSLAG

Klima- og miljødepartementet legger med dette fram forslag til verneplan for Tyrifjorden. Verneforslaget omfatter 7 naturreservat og 6 biotopvernområder.

Forslaget omfatter ca. 16,3 km² nytt vern. 5,1 km² er vernet pr. i dag slik at verneplan for Tyrifjorden til sammen vil omfatte ca. 21,4 km². Av dette er ca. 20,1 km² ferskvann.

Verneforslaget omfatter:

- Storøysundet – Sælabonn naturreservat ca. 5733 dekar, Hole kommune
- Steinfjorden biotopvernområde ca. 3825 dekar, Hole og Ringerike kommuner
- Steinsvika naturreservat ca. 263 dekar, Hole kommune
- Søndre Tyrifjorden naturreservat ca. 5848 dekar, Modum og Ringerike kommuner
- Vikersund – Bergsjø biotopvernområde ca. 3232 dekar, Modum kommune
- Vassbunn naturreservat ca. 119 dekar, Modum kommune
- Ådalselva naturreservat ca. 2012 dekar, Ringerike kommune
- Hovsenga naturreservat ca. 337 dekar, Ringerike kommune
- Solbergtjern naturreservat ca. 48 dekar, Ringerike kommune
- Lienskjæret biotopvernområde ca. 8 dekar, Hole kommune
- Furuøyene biotopvernområde ca. 15 dekar, Ringerike kommune
- Væleren biotopvernområde ca. 106 dekar, Ringerike kommune
- Storøya biotopvernområde ca. 29 dekar, Lier kommune

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som henholdsvis naturreservat og biotopvernområde i medhold av naturmangfoldloven §§, 34, 37, 38 og 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi. De foreslåtte naturreservatene er alle våtmarksområder som har funksjon enten som hekke-, nærings-, overvintrings-, raste- eller trekkområde eller som en kombinasjon av flere av disse funksjonene. Vilkåret for å kunne opprette et biotopvernområde etter naturmangfoldloven § 38 er at arealet har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter.

Vern av de foreslåtte områdene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser (jf. naturmangfoldloven § 46) i:

- Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet. Norsk handlingsplan for naturmangfold
- Stortingsproposisjon 1 S (2016-2017) for Klima- og miljødepartementet
- Konvensjon om biologisk mangfold (CBD)
- Bernkonvensjonen

Naturresevatene og biotopvernområdene skal bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold, særlig mål 2 og 3, som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Meld. St. 14 (2015-2016), Natur for livet:

1. Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
2. Ingen arter og naturtyper skal utrykkes som følge av menneskelig aktivitet, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.
3. Et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner.

Vernet vil bidra til å nå Aichi-mål 11 i konvensjon om biologisk mangfold om vern av land- og ferskvannsareal, spesielt av områder som er særlig viktig for biologisk mangfold og økosystemtjenester. Vernet vil også bidra til å nå målene i artikkel 8 bokstav a i samme konvensjon om et sammenhengende verneområdenettverk.

1.2 Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

Verneverdier

Vernet skal sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av mangler ved våtmarksvernet. Verneverdiene i områdene i planen omfatter både naturtyper og enkeltarter. Viktige naturtyper er rik kulturlandskapssjø, evjer, bukter og vikene og meandrerende del av elv. Naturtypen kroksjøer, meandere og flomløp er klassifisert som sterkt truet jf. Norsk Rødliste for naturtyper, 2011.

Områdene inkluderer leveområder for fugl gjennom hele året. De store grunne vikene i Tyrifjorden er viktige raste- og næringsområder. Det er viktige hekkeholmer i Tyrifjorden, Steinsfjorden og i Væleren. De sistnevnte hører funksjonsmessig sammen med Tyrifjorden. Det samme gjelder overvintringsområdet i Ådalselva nord for Hønefoss. Blant annet hekker makrellterne og hettemåke i områdene. Begge disse artene er på Norsk Rødliste for arter, 2015, som henholdsvis truet (sårbar) og nær truet. Vikerfossen er et viktig gyteområde for storørret i Tyrifjorden.

Områdene er også levested for en rekke sjeldne og sårbare plantearter i strandsone og på sump- og myrareal. Vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med viktige kvaliteter og bidra til sikring av internasjonalt viktige leveområder for våtmarksfugl. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under omtalen av de enkelte områdene i kapittel 9.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslaget er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger. Dette er kartlegginger og registreringer som er gjennomført uavhengig av verneplanen.

Påvirkningsfaktorer

Det er stort press på arealene rundt Tyrifjorden. De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene er arealendringer som oppdyrking, utfyllinger og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging, bolig- og hyttebygging og utbygging av kraftlinjer, samt gjengroing. Forstyrrelser pga. båtbruk og annen friluftslivsaktivitet er også en negativ påvirkningsfaktor, særlig for hekkende fugl på de aktuelle hekkeholmene. Avrenning fra landbruk og mangelfulle kloakkløsninger har gitt økt næringstilførsel til vassdragene.

Effekter av vernet

Forslaget vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for truede arter, og dermed *reduere den samlede belastningen* på arter som har risiko for å dø ut. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippet om *samlet belastning* være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om *miljøforsvarlige teknikker og lokalisering*, samt at *miljøforringelser betaler*, der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak.

Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. Klima- og miljødepartementet vurderer at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Departementet anser at *kunnskapsgrunnlaget* i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt og har ut fra en *føre-var-tilnærming* i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (*samlet belastning*). Det foreligger etter departementets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 9, samt i Miljødirektoratets tilråding, jf. lenke i kapittel 2.

1.3 Andre samfunnsinteresser som kan påvirkes av verneforslaget

Landbruk, friluftsliv og reiseliv er viktige brukerinteresser i og utenfor de foreslåtte verneområdene. Både Steinsfjorden og Tyrifjorden er viktige kilder for åkervanning og pumpehusene ligger i strandområdet med inntaksledning på bunnen eller nedgravd. Vernebestemmelsene gjelder kun innenfor verneområdene, og legger ikke restriksjoner på landbruksdriften utenfor de foreslåtte verneområdene. Det finnes flere reiselivsbedrifter i tilknytning til Tyrifjorden, og de fleste benytter naturområdene som en del av sin virksomhet. I hele området rundt Tyrifjorden og Steinsfjorden finnes det ca. 1200 hytter som ligger mindre enn 100 meter fra strandlinjen. Friluftsliv drives hele året, men aktiviteten er størst om sommeren, med båtbruk, bading og soling. Tyrifjorden er drikkevannskilde for Asker, Bærum og Hole kommuner. Utløpet av Tyrifjorden ved Vikersund er regulert ved dam, for å besørge ønsket vannføring til fem elvekraftverk lenger ned i Drammenselva. Reguleringshøyden for Tyrifjorden er 1 meter og i henhold til gitt konsesjon skal vannstanden være mellom 62,0 meter og 63,0 meter. I tilknytning til det foreslåtte Væleren biotopvernområde er det to mindre kraftverk i elva

som renner ut av vannet. Væleren er magasin for Heieren kraftverk. Skjærdalen Eiendom AS regulerer Væleren til kraftproduksjon. Det er ingen konsesjon som regulerer manøvreringen. Overskjønnsretten har lagt til til grunn at Skjærdalen Eiendom AS har full disposisjonsrett over magasinet i Væleren og de fallstrekninger som er i elven. Overskjønnet går videre ut fra i likhet med underskjønnet, at Væleren kan demmes inntil 13 fot på merke eller 13 fot over bunnstokk i luken. Vernet vil ikke få noen konsekvenser for driften av de to kraftverkene. Det inngår kraftlinjer i foreslåtte verneareal i Steinsfjorden biotopvernområde, Vikersund-Bergsjø biotopvernområde, Søndre Tyrifjorden naturreservat, Vassbunn naturreservat og Ådalselva naturreservat. Det er separate verneforskrifter for de enkelte verneområdene og Klima- og miljødepartementet viser til at det i den enkelte forskrift er åpnet opp for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Ved akutt utfall, samt ved umiddelbar fare for akutt utfall, på eksisterende energi- og kraftanlegg er det behov for rask istandsetting slik at kunder får strøm og viktige samfunnsfunksjoner kan opprettholdes. I henholdsvis § 4 og § 6 i vernforskriftene er det derfor tatt inn bestemmelse om at istandsetting, og motorferdsel i den forbindelse, kan gjennomføres uten søknad. I § 6 er det tatt inn bestemmelse om at det i ettertid gis melding til forvaltningsmyndigheten om motorferdselen. Det nevnte unntaket for motorferdsel i § 6 gjelder ikke for ordinær drift og vedlikehold.

Nødvendig skogrydding i kraftlinjetraseer ansees som en del av ordinært vedlikehold av kraftledninger, som kan skje uten søknad. Dette omfatter også nødvendig sikringshogst av enkeltrær langs kraftlinjetraseen. Der hvor grenser for verneområder ligger nær eksisterende kraftlinjer forutsettes det at verneområdet ikke er til hinder for drift og vedlikehold av kraftlinjene. Det er foretatt avveininger mellom områdenes verneverdier og andre viktige samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldloven § 14. Med de tilpasninger og presiseringer som er foretatt, er det vurdert at forslaget ikke har vesentlig negative effekter for viktige samfunnsinteresser. Departementet viser for øvrig til omtale av de enkelte verneområdene i kapittel 11.

1.4 Verna vassdrag

Tyrifjorden ble vernet mot kraftutbygging etter verneplan I, i 1973, mens elva Sogna ble vernet mot kraftutbygging etter verneplan IV i 1993.

2 SAMFUNNSNYTTE OG KONSEKVENSER AV VERNEFORSLAGET

2.1 Samfunnsnyttene av verneforslaget

Bærekraftig forvaltning og ivaretagelse av naturmangfoldet er av stor betydning for friluftsliv, rekreasjon og utvikling av bærekraftig, naturbasert reiseliv. Naturmangfold har også en egenverdi som Norge er både nasjonalt- og internasjonalt forpliktet til å ta vare på. Gjennomføring av

verneforslaget vil derfor være av samfunnsnyttig betydning, jf. også 2.2. og bidra til å oppfylle Stortingets vedtak i Stortingsmeldingen Natur for livet.

2.2 Samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som et varig tiltak som på ulik måte vil påvirke ulike samfunnsområder. Det er ikke gjennomført en tradisjonell konsekvensvurdering for de temaene som ansees å være mest relevante i forbindelse med et fremtidig vern av områder i tilknytning til Tyrifjorden siden verneplanen ikke utløser krav om konsekvensutredning, men det er utarbeidet en rapport om de ulike brukerinteressene. De temaene som er omtalt og vurdert i brukerrapporten er: landbruk, reiseliv, annen næringsvirksomhet, friluftsliv, fritidsboliger, båtliv, fiske, jakt, kraftlinjer, rørledninger og drikkevann. Rapporten gir i all hovedsak en beskrivelse av omfanget av de ulike aktivitetene, og gir f.eks. en oversikt over viktige lokaliteter for friluftsliv og reiseliv og hvor en finner småbåthavner og bryggeanlegg. Den gir i mindre grad noen omtale eller vurderinger av mulige effekter et vern kan ha på de ulike aktivitetene. På bakgrunn av den informasjonen og de avveiningene og tilpasningene som er gjort gjennom verneplanprosessen legger departementet til grunn at effektene av vernet for øvrige samfunnsinteresser vil være små.

I tillegg til rapporten om brukerinteressene er det på bakgrunn av høringsprosessen gjort en konkret avveining og vurdering av nasjonale vernehensyn opp mot de ulike brukerinteressene, jf. kapittel 9, 10 og 11.

3 SAKSBEHANDLING OG BAKGRUNN FOR VERNEPLANARBEIDET

3.1 Bakgrunn

I 1996 ble fem naturreservater rundt Tyrifjorden inkludert på Ramsar-konvensjonens liste over internasjonalt viktige våtmarksområder under navnet: ”*Nordre Tyrifjorden Wetlands System*”. I 2005 sendte Fylkesmannen i Buskerud brev til daværende Direktoratet for naturforvaltning om at Nordre Tyrifjorden-området har store naturkvaliteter, og at de fem Ramsarområdene ikke i tilstrekkelig grad fanger opp vernekvalitetene i dette området hvor det også er et stort press på arealene. Med utgangspunkt i St. prp. nr. 1 (2006-2007), Miljøverndepartementet ba Direktoratet for Naturforvaltning i 2007 Fylkesmannen i Buskerud å utarbeide en verneplan for våtmarksområder og hekkelokaliteter for sjøfugl og andre vannfugler i Tyrifjorden.

3.2 Planprosessen

Fylkesmannen i Buskerud fikk i mars 2007 i oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) å utarbeide en verneplan for fugl og våtmarksområder i Tyrifjorden. Oppdraget var et ledd i en nasjonal oppfølging av Ramsar-konvensjonen.

Ved oppstart av planprosessen inviterte Fylkesmannen kommuner og flere berørte organisasjoner og brukerinteresser til å delta i et rådgivende utvalg. Utvalget har blitt utvidet underveis i planprosessen etter ønske fra berørte parter. Følgende etater og organisasjoner har vært representert i utvalget: kommunene Hole, Lier, Modum og Ringerike, Norsk Ornitologisk forening, Hole og Ringerike lokallag, Buskerud Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Buskerud, Tyrifjorden Båtforening, Reiselivsnæringen, Ringerike næringsforum og grunneiere

Fylkesmannen meldte foreløpig oppstart av planarbeid til offentlige etater, lag og foreninger i brev av 8.mai 2007. Det kom da 11 uttalelser. Ved den formelle meldingen om oppstart av 22.mai 2008 til grunneiere, organisasjoner og etater kom det 100 uttalelser. Et sammendrag av disse uttalelsene er vurdert og drøftet i det rådgivende utvalget. Det ble tatt hensyn til mange av uttalelsene ved utarbeidelse av høringsforslag. Fylkesmannen har arrangert åpne møter i forbindelse med melding om oppstart og høring av verneplanen. I tillegg har Fylkesmannen deltatt på møter med organisasjoner og kommuner, samt deltatt på befaringer med grunneiere.

Fylkesmannen oversendte sin innstilling til verneplan for Tyrifjorden til Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) 15. november 2011, og direktoratet oversendte sin faglige tilråding til Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) 18.oktober 2012. Direktoratets tilråding og verneforskrifter er tilgjengelig her: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Tilradninger-verneomrader/Direktoratets-tilradning-til-verneplan-for-Tyrifjorden/>

Det har kommet innspill også etter at høringen ble avsluttet og tilrådingene fra Fylkesmannen og direktoratet ble avgitt. Disse er innarbeidet og vurdert under de aktuelle områdene.

Saken har ligget i bero i Klima- og miljødepartementet i perioden 2012-2017 i påvente av nødvendige avklaringer knyttet til trasévalg for fellesprosjektet for Ringeriksbanen og E16 til Hønefoss.

Saken er sendt på foreleggelse til departementene høsten 2017. Innspill og merknader er innarbeidet i dokumentet. Under sluttbehandlingen i Klima- og miljødepartementet har det blitt avholdt møte med de fire berørte kommunene Hole, Lier, Modum og Ringerike.

3.3 Forholdet til utredningsinstruksen

Verneforslaget er utarbeidet i henhold til Utredningsinstruksen. Som det framgår av kapittel 1 er formålet med verneforslaget bl.a. å ta vare på naturtyper i ferskvann som står oppført på Norsk rødliste for naturtyper, 2011, sikre områder som har viktige funksjoner for mange typer våtmarksfugl samt å sikre ett område som er viktig for en av våre truede storørretstammer. I kapittel 1, 8 og 9 er både verneverdier og andre samfunnsinteresser som bl.a. jordbruksinteresser, friluftsliv, reiseliv, hyttebruk, drikkevannsinteresser, energiinteresser m.m. belyst. Verneforslaget vil ha positive virkninger for ivaretagelse av truede våtmarksnaturtyper som evjer, bukter og meandrer og for mange av våre våtmarksfugler og sjøfugler. Forslaget kan få noen mindre negative virkninger for jakt på andefugl og bruk av båt. Som følge av at enkelte tiltak av hensyn til verneverdiene blir søknadspliktig, kan det bli noe mer saksbehandling jf. kapittel 1, 8 og 9. Et vernevedtak er av varig karakter, og det berører primært grunneiere jf. kapittel 1 og 9. For å sikre verneverdiene mot aktivitet og tiltak som kan skade eller ødelegge verneverdiene, anbefales vedtak av foreliggende forskrifter, jf. Klima- og miljødepartementets tilråding. For at verneverdiene skal bli ivaretatt på en vellykket og god måte forutsettes en forvaltning der berørte parter involveres på en hensiktsmessig måte, som f.eks. gjennom bred deltakelse ved utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtselsplaner. Verneforslaget reiser ikke prinsipielle spørsmål av en slik karakter som utredningsinstruksen legger til grunn.

4 VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

4.1 Forslag om å slå sammen foreslåtte biotopvernområder i Steinsfjorden

Fylkesmannen har etter høring foreslått at forslag om vern av Holmenskjæret biotopvernområde inngår som en del av det foreslåtte Steinsfjorden biotopvernområde.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) tilrår å slå sammen alle de foreslåtte biotopvernområdene i Steinsfjorden til ett område. Dette innebærer at de foreslåtte biotopvernområdene *Gåsa og Bøtet, Holmenskjæret, Østbråtaskjæret, Maurøya, Småøyene, Suserudskjæret* samt *Steinsfjorden* slås sammen til et område; *Steinsfjorden biotopvernområde*. Begrunnelsen er at områdene har mer eller mindre like formål og ivaretar mange av de samme verneverdiene. Samtidig er det en fordel å forholde seg til færrest mulige forskrifter både for publikum og for forvaltningen. Det foreslåtte Steinsvika naturreservat omfattes ikke av denne sammenslåingen.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet.

4.2 Områder tatt ut av verneforslaget

Klima- og miljødepartementet anbefaler å ta ut forslaget til vern av Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat. Bakgrunnen er at verneforslaget er i konflikt med vedtatt trasé for ny E16 og ny Ringeriksbane. Gjennomføring av vern av Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat vil skje som en del av prosessen med å planlegge ny E16 og ny Ringeriksbane. Som en del av den verneprosessen vil grensen for det foreslåtte naturreservatet justeres for å ikke overlapse med ny E16 og ny Ringeriksbane. Samtidig vil areal som skal kompensere for tap av våtmarksareal i det foreslåtte naturreservatet Nordre Tyrifjorden og Storelva, samt at areal som skal kompensere for tap av areal i det eksistene naturreservatet i Synneren og tap av øvrige naturverdier, innlemmes i verneplanen. Dette arbeidet gjennomføres parallelt med reguleringsplanen for ny E16 og Ringeriksbane. Vedtak i reguleringsplanen, vern av Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat og kompensasjonsareal er ventet innen utgangen av 2018.

4.3 Verneforskrifter

Fylkesmannen har etter høringen foretatt flere endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til forskriftsmalen for naturreservater, dels på grunn av innkomne høringsuttalelser og dels ut fra et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Fylkesmannens tilrådning innebærer at det legges betydelig vekt på å imøtekomme landbruksvirksomhet og friluftaktiviteter, så langt dette vurderes forenlig med verneverdiene.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) støtter hovedtrekkene i Fylkesmannens tilrådning, men tilrår enkelte endringer for å tilpasse til eksisterende forskriftsmaler og for å gjøre bestemmelsene mer presise. Direktoratet tilrår noe mer restriktive bestemmelser og en annen avgrensning når det gjelder blant annet:

- rydding rundt hytter og boliger reduseres fra 2 dekar til 1 dekar
- det åpnes ikke for «utsiktsrydding»
- nyetablering av kanaler og vanningsanlegg skal omsøkes etter forskriftens dispensasjonsbestemmelser, jf. § 48 i naturmangfoldloven

- det åpnes ikke for oppgradering eller utvidelser av båtbygger, båtfester og badeplasser i det foreslåtte Steinsfjorden biotopvernområde og Vikersund-Bergsjø biotopvernområde
- forbud mot motorferdsel i de områdene hvor Fylkesmannen har tilrådd åpning for slik ferdsel i forbindelse med fiske
- jaktforbud i Vikersund-Bergsjø biotopvernområde og i Steinsfjorden biotopvernområde

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratets vurderinger. Det vises for øvrig til vurderingene i kapittel 10 og 11.

4.4 Avgrensning

Fylkesmannen har foreslått endringer i vernegrenser ved å ta ut areal opparbeidet til hage, park eller lignende, andre brukspregede områder, landbruksarealer og arealer som ikke har betydning for verneformålet.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) tilrår at de foreslåtte ryddingssone i verneområder som grenser til dyrka mark er anbefalt grenset ut av verneområdene.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratets forslag til avgrensning av de ulike områdene. De foreslåtte grenseendringene innebærer at foreslått vernet areal er redusert med ca. 0,4 km² i forhold til det som var på høring, jf. kapittel 9.

4.5 Endring av navn

Fylkesmannen har foreslått å bruke navnet Store Prestegårdsøya i stedet for Storøya for å unngå navneforvirring med en annen øy i Tyrifjorden.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at i henhold til Statens kartverk er det offisielle navnet Storøya. Direktoratet vil derfor endre dette slik at bruken følger kartverkets navneangivelse.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet.

5 OPPHEVING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Verneforslaget omfatter en større del av det eksisterende verneområdet, Tyrifjorden dyrelivsfredningsområde, jf. forskrift av 27. august 1954 nr. 5 om fredning av fuglelivet, Tyrifjorden, Modum kommune, Buskerud. Oppheving av dette vedtaket skjer gjennom foreliggende kongelig resolusjon, og arealet innlemmes i de foreslåtte verneområdene Søndre Tyrifjorden naturreservat, Vikersund og Bergsjø biotopvernområde og Vassbunn naturreservat.

6 FORVALTNING AV VERNEOMRÅDENE

Fylkesmannen viser til at i de første årene etter vernevedtak er det behov for en hel stilling til forvaltning av verneforskrifter, utarbeidelse av konkrete forvaltningsplaner for de enkelte delområdene og oppfølging av forvaltningsplaner med skjøtsel og informasjon. Fylkesmannen mener det også vil være behov for inntil en hel stilling til oppsyn. Særlig i den første tiden etter vernevedtak vil det være stort behov for skilting og informasjon, samt

registrering av status med hensyn til inngrep, bruk og verneverdier. Fylkesmannen legger til grunn at Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdene. Fylkesmannen viser til at kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) ser at det er utfordringer knyttet til oppsyn, informasjon og skjøtsel som en følge av et vernevedtak i området. Etablering av lokalt oppsyn i regi av Statens naturoppsyn vurderes fortløpende i forhold til de bevilgninger som stilles til rådighet og hvor det er størst behov.

Klima- og miljødepartementet viser til at kommunene normalt får tilbud om å overta forvaltningsansvaret for mindre verneområder. Fylkesmannen skal imidlertid ha forvaltningsansvaret for Ramsarområder fordi det er nasjonalstaten som står ansvarlig for forvaltningen overfor Ramsar sekretariatet. Departementet anser det som sannsynlig at disse foreslåtte verneområdene vil bli innmeldt som en del av Ramsarområdet Nordre Tyrifjorden. Departementet mener derfor det er hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten blir lagt til Fylkesmannen. Dersom områdene ikke blir innmeldt som Ramsarområder, kan kommunene overta forvaltningsmyndigheten dersom de ønsker det.

7 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

7.1 Samfunnsøkonomiske konsekvenser

Departementet legger til grunn at de samfunnsøkonomiske konsekvensene på sikt vil være positive, bl.a. fordi en gjennom verneplanen sikrer verdifulle naturområder, med et stort og variert naturmangfold, som vil kunne bidra til økt rekreasjon, reiseliv og friluftslivsopplevelse. I løpet av verneplanprosessen er det foretatt justeringer av restriksjonsnivå og avgrensing av verneforslaget slik at forslaget som nå fremmes, ikke er i konflikt med andre samfunnsinteresser. Det er ikke avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av vernet.

7.2 Offentlige kostnader

De offentlige kostnadene ved opprettelsen av verneplanen for Tyrifjorden er knyttet til eventuelle erstatningsutbetalinger, til forvaltning, drift og skjøtsel. Erstatning som følge av opprettelse av verneområdene blir regulert av bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 50 og 51. Her går det frem at grunneiere og rettighetshavere har krav på erstatning når et vernevedtak medfører økonomisk tap som følge av at eksisterende bruk blir vanskeliggjort. Utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven.

Kostnader knyttet til eventuelle erstatningsutbetalinger, kostnader til erstatningsprosessen og kostnader knyttet til grensemerking og skilting av verneområdene, dekkes innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kapittel 1420 post 32. Opprettelse av verneområdene innebærer også utgifter til utarbeidelse av forvaltningsplan, oppsyn og konkrete skjøtels- og forvaltningstiltak. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av dette vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

7.3 Privatøkonomiske konsekvenser

Som følge av justeringer av restriksjonsnivå og avgrensing som er gjort i løpet av verneplanprosessen, er det ikke avdekket at vernet vil føre til private kostnader. Tapte inntekter for privatpersoner som følge av at eventuell igangværende bruk ikke kan fortsette, erstattes i henhold til gjeldende regler, jf. kapittel 7.2. Forvaltningsmyndigheten, skal hvis mulig, inngå avtale med grunneier om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren, jf. naturmangfoldloven § 47.

7.4 Administrative konsekvenser

Etablering av verneplanen for Tyrifjorden innebærer administrative konsekvenser ved at Fylkesmannen i Buskerud får ansvaret med å forvalte områdene dersom områdene blir innmeldt som Ramsarområder. Hvis ikke områdene får status som Ramsarområder, vil kommunene få tilbud om å forvalte områdene, jf. kapittel 6.

8 HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommunen og andre fylkesinstanser, har følgende organisasjoner og instanser hatt forslaget til verneplan til uttalelse:

Norskog, Viken Skogeierforening, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv, Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud botaniske forening, Norsk Ornitologisk Forening (NOF), Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Buskerud, EB NETT AS, EB kraftproduksjon, Foreningen til Tyrifjordens regulering, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Statens Vegvesen- Region Sør, Ringeriks Kraft AS, Skogselskapet i Buskerud, Tyrifjorden Strand og Fritidsforening, Ringerike Jeger- og Fiskeforening, Drammen og Oplands Turistforening, Ringerike Turistforening, Nakkerud og Tyristrand Historielag, Norderhov Sogneselskap, Sogna elvelag, Ådal elvelag, Tyristrand grunneierlag, Ask grunneierlag, Stiftelsen Glatvedt Brygge, Ringerike kvinnelige jeger- og fiskerforening, Ringerike sportsfiskere, Tyristrand jeger- og fiskeforening, Tyristrand Landsbyforeningen, Ringerike Skogeierlag, Tyristrand Vannverk, Tyristrand utmarkslag, Nakkerud Vel, Nordre Tyristrand grunneierlag, Røsshholmstranda hyttevel, Steinsvika Utmarkslag, Ådal Landbrukslag, Ringerike Naturvernlag, Åsa Vel, Hen Gjestgiveri, Tyrifjord Golfklubb, Hole Jaktforening, Steinsfjorden fiskeforening, NOF Hole og Ringerike, Tyrifjord Båtforening, Hole Bygdekvinneleg, Hole Landbrukslag, Hole Skogeierlag, Hole Utmarkslag, Onsakervika Camping, Miljøet i bygda vår, Helgelandsmoen næringspark AS, Lauvsprett 4H, Nes og Utstranda velforening, Østre Sylling grunneierlag, Vestre Sylling og Øverskogen grunneierlag, Øvre Lier bygdekvinneleg, Naturvernforbundet i Lier, NOF Drammen og omegn, Øverskogen jeger- og fiskerforening, Sylling idrettsforening, Billa 4H, Modum Bondelag, Vikersund Vel, Veteranbåtforeningen "Greven", Vikland Båtforening, Sand Båtforening, Østmodum Grendelag, Holleia JFF, Østre Modum jeger- og fiskerforening, Flattum Grunneierlag, Holleia Utmarkslag, Øst-Modum grunneierlag, Nordre Modum JFF, Naturvernforbundet i Modum og Sigdal, Vikersund Fiske, Øståsen grunneierforening, Modum Næringssselskap, NOF Øvre Eiker, Drolsum båtforening, Jarenhaugen hytteforening c/Bjørke Gård, Buskerud Utmark- og arealplan, Frøhaug Gård,

Gammeklokkergården Hundstad, Hollerud Camping, Ringerike Næringsforum, Rørvik Camping, Storøen Gård, Sundvolden Hotell, Sundøya Fjordhotell, Tyrifjord Golfklubb, Tyrifjorden Hotell, Tyrifjorden Turistsenter, Utvika Camping, Vik skysstasjon, Natvedt Gård og Camping. Arbeidsdepartementet, AVINOR AS, Universitetet i Oslo/Biologisk institutt, Den Norske Turistforening, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, NTNU/Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon Friluftsrådene Landsforbund, Jernbaneverket, Kjemisk Forbund, Kommunal- og regionaldepartementet, Kommunenes sentralforbund, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, NHO Reiseliv, Norges Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Fjellstyresamband, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handikapforbund, Norges idrettsforbund og olympiske og paraolympiske komité, Norges Luftsportsforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Industri, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for skog og landskap, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norskog, Norsk Zoologisk Forening, NSB hovedadministrasjonen, NTNU/Ringve botaniske have, NTNU/Vitenskapsmuseet, Oljedirektoratet, Riksantikvaren, SABIMA, Statens landbruksforvaltning (nå Landbruksdirektoratet), Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Statskog SF, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Vegdirektoratet, Villreinrådet i Norge, WWF Norge.

Statens landbruksforvaltning (nå Landbruksdirektoratet) og NVE har ikke avgitt uttalelse. Forsvarsbygg har bemerket at de ikke har installasjoner eller eiendommer i de aktuelle områdene og forutsetter at militær operativ virksomhet vil sortere under § 6 i verneforskriften. Jernbaneverket mener det er avgjørende at verneplanen ikke legger begrensninger på eksisterende jernbaneanlegg.

Ringerike kommune er positiv til flere av verneforslagene som ligger i kommunen, men er negativ til Væleren naturreservat og Steinsfjorden biotopvernområde.

Modum kommune er positiv til verneforslagene som ligger i kommunen. Det samme er Lier kommune.

Hole kommune støtter ikke Steinsfjorden biotopvernområde, er positiv til Storøysundet-Sælabonn naturreservat, men ber om en grensejustering og justering av deler av forskriften. De er positiv til vern av Steinsvika naturreservat.

Buskerud fylkeskommune har ikke avgitt uttalelse.

9 MERKNADER TIL VERNEPLANEN

9.1 Generelle merknader

Grunneierne og flere privatpersoner er imot vern med ulik begrunnelse. De viser bl.a. til at det er få trusler mot naturen, at dagens forvaltning er god og at vern er krenking av eiendomsretten. Flere privatpersoner støtter også verneforslaget og mener det er svært viktig for fremtidige

generasjoner å ta vare på viktige deler av norsk natur. De er opptatt av å demme opp for en bit-for-bit utbygging som særlig går ut over strandområdene.

Hole kommune understreker betydningen av å kunne utvikle tettstedene Vik og Sundvollen. Kommunen er opptatt av å legge til rette for utviklingsmuligheter innen samferdsel, landbruk, rekreasjon og reiseliv.

Flere innenfor reiselivet mener det er positivt, ut fra et reiselivsperspektiv, at naturområdene rundt Tyrifjorden sikres gjennom vern. Det er viktig at reiselivet sikres forutsigbare og gode utviklingsmuligheter.

Naturvernforbundet i Buskerud, Norsk Ornitologisk forening, "Miljøet i bygda vår"-interessegruppe i Hole, Forum for natur og friluftsliv, Buskerud, Norges Jeger- og fiskerforbund og Stiftelsen Glatved brygge er alle positive til verneplanen. De mener at vern må til for å ta vare på naturverdiene. Bruk av plan- og bygningsloven er ikke godt nok. Flere organisasjoner mener verneplanen kunne vært mer omfattende, bl.a. at Kroksund-området skulle vært med i verneplanen.

Norges Jeger- og fiskerforbund har innvendinger til jaktforbudet.

Buskerud Bondelag mener hovedfokuset med verneplanen bør ligge på verneformålet sjøfugl og andre vannfugler som var utgangspunktet for verneprosessen, og ikke på naturtyper, biologisk rike områder, biller eller hullrugere. Planens omfang og størrelse bør reduseres.

Fylkesmannen viser til at oppdraget fra Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) legger til grunn at det skulle utarbeides en verneplan for våtmarksområder og hekkeholmer for sjøfugl. Verneverdige våtmarksområder vil omfatte både naturtyper, økosystemer og leveområder for både planter, fugler og andre dyr. Planen berører i liten grad arealer som er i næringsmessig bruk, men noen steder er det beite og litt produktiv skog. Fylkesmannen tok ut noen av de antatt mest konfliktfylte arealene før verneplanen ble sendt på høring. Etter høringen har Fylkesmannen foreslått ytterligere arealjusteringer og tilpasning av forskriftene. For alle de foreslåtte verneområdene har Fylkesmannen registreringer og dokumentasjon på verneverdiene. Fylkesmannens vurderinger er gitt i høringsforslaget, og konklusjonen er at områdene kvalifiserer for vern etter naturmangfoldloven. Vern etter naturmangfoldloven gir en stor sikkerhet fordi vedtaket skal gjelde for lang tid. Sikring i medhold av plan- og bygningsloven kan lettere endres eller oppheves. Det er generelt sterke begrensninger på inngrep i strandsonen, men erfaringen viser at det likevel skjer en del tiltak og inngrep med eller uten godkjenning. Dette underbygger at det er nødvendig med områdevern gjennom naturmangfoldloven. Fylkesmannen er enig i at Kroksundområdet har store naturverdier, men samtidig er det også andre store samfunnsmessige interesser knyttet til området. Fylkesmannen mener det beste alternativet er en forvaltning etter plan- og bygningsloven, og at området derfor bør inkluderes i kommunedelplanen for Kroksund.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) er enig med Fylkesmannen når det gjelder vurderingene og konklusjonen knyttet til Kroksundområdet, men er uenig i enkelte arealjusteringer og enkelte forslag til endringer i verneforskriftene. Direktoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens vurdering.

9.2 Merknader til planprosessen

Flere privatpersoner mener det har vært for lite informasjon og medvirkning. Flere har uttrykt skepsis og mistillit til den faglige dokumentasjonen som er lagt fram, særlig data innsamlet av Norsk Ornitologisk Forening. Flere har etterspurt flere høringsmøter og befaringer.

Buskerud Bondelag mener planprosessen gjennom det rådgivende utvalget har vært demokratisk, og at innspill har blitt seriøst vurdert og tatt hensyn til i planutkastet.

Fylkesmannen viser til at ved høringen fikk alle grunneiere tilsendt et sammendrag av høringsforslaget og forslag til vernekart og forskrift for relevante områder. I tillegg ble det opplyst om at en kunne finne mer informasjon på nettsiden, eller en kunne ta kontakt med Fylkesmannen for å få tilsendt verneplanen. Dette tilfredsstillte kravene til saksbehandling etter naturmangfoldloven. Registreringer utført av Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avd. Ringerike og Hole utgjør en sentral del av datagrunnlaget for verneforslaget. Fylkesmannen har bidratt økonomisk til flere av registreringene, som også delvis er utført for Fylkesmannen i Buskerud. Registreringene til NOF er utført med faglig akseptabel metodikk. I tillegg til disse registreringene foreligger et bredt sett av data fra naturtypekartlegginger og ulike feltregistreringer. Alle rapporter om verneverdier og andre interesser er lagt ut på Fylkesmannens nettside om Tyrifjorden. Fylkesmannen vil understreke at Fylkesmannen selv står for alle vurderinger av det samlede datagrunnlaget i verneforslaget. Fylkesmannen har hatt jevnlig dialog med flere interesseorganisasjoner underveis i verneplanarbeidet. Utenom deltakelse i et rådgivende utvalg har hverken NOF eller andre interesseorganisasjoner hatt noen rolle som rådgivere i verneplanprosessen. Spørsmålet om saksbehandlingsfeil på grunn av bruk av registreringsdata fra en interesseorganisasjon er vurdert av Fylkesmannen. Konklusjonen er at bruk av registreringsdata fra en interesseorganisasjon ikke gir grunnlag for saksbehandlingsfeil, så lenge vurderingene er gjort av Fylkesmannen.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) slutter seg til Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner.

9.3 Valg av verneform

Flere grunneiere mener det bør etableres biotopvernområder i stedet for naturreservater. Buskerud Bondelag mener eventuelle reservater må baseres på frivillighet. De mener vern som biotopvernområde kombinert med planbestemmelser i kommuneplaner er tilstrekkelig, siden verneformålet er å sikre områder for sjøfugl og andre vannfugler.

Fylkesmannen har foreslått vernekategoriene naturreservat og biotopvernområde. I områder der verneformålet er knyttet til naturtyper, flere arter eller hele økosystem er det foreslått vern som naturreservat. Der verneformålet er knyttet til en eller flere bestemte arter, gjerne for en bestemt periode av året, er det foreslått vern som biotopvernområde.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) støtter Fylkesmannens valg av vernekategorier.

9.4 Merknader til avgrensingen

Merknader til avgrensningen blir behandlet under de enkelte verneforslagene, jf. kapittel 9.

9.5 Merknader til forvaltningsplan, forvaltning og oppsyn

Grunneiere påpeker at gode forvaltningsplaner må komme på plass raskt enten før eller rett etter vernevedtak. Flere uttaler at saksbehandlingen må være rask og imøtekommende når det gjelder vedlikehold av brygger, grøfter, kanaler og lignende. De mener det må bevilges mer penger til forvaltning, informasjon, merking og forvaltningsmyndigheten må følge bedre opp med tiltak etter vernevedtak. Én foreslår at det lages et hefte som beskriver fuglelivet, slik at det kan skapes interesse og velvilje overfor naturverdiene og vernet. Flere mener vernet og vernegrnlaget bør evalueres med enten 5 eller 10 års mellomrom. Én er skeptisk til at andre skal kunne gå inn på hans eiendom med skjøtselstiltak.

Buskerud Bondelag mener det må lages skjøtelsesplaner, for å forhindre at områdene gror igjen. Modum kommune har forvaltningsansvaret for eksisterende verneområder, og ønsker at dette skal gjøres gjeldende også for de nye verneområdene.

Ringerike og Hole kommuner mener det bør være en åpen holdning for å gi dispensasjon dersom ikke tiltaket har store konsekvenser for verneformålet, særlig gjelder dette landbrukstiltak. Kommunene mener det bør bevilges mer midler til skjøtsel, for eksempel søppelrydding og tiltak mot gjengroing. God informasjon i form av brosjyre m.m. kan gi muligheter for turistbasert næring. Dette bør følges opp, gjerne i samarbeid med lokal næringsaktivitet.

Buskerud Bondelag og grunneiere mener forvaltningen bør ligge hos kommunene. De er videre opptatt av at grunneierne ikke må miste råderetten. Grunneierne bør tas med som samarbeidspartnere, få betaling for skjøtelsarbeid og få ansvar for å drive med oppsyn og informasjon. Buskerud Bondelag foreslår at det rådgivende utvalget blir permanent og får en viktig rolle i forvaltningen. Videre mener bondelaget at det må settes bestandsmål. Når målene overskrides, må det settes i verk bestandsreducerende tiltak.

Fylkesmannen har samtidig med verneplanarbeidet utarbeidet et forslag til forvaltningsplan for verneområdene i Tyrifjorden. Denne har retningslinjer for forvaltningen. Etter vernevedtaket må dette konkretiseres ytterligere. Det er mest hensiktsmessig å lage egne forvaltningsplaner for de ulike områdene. Utkast til forvaltningsplan vil bli sendt på høring til grunneiere og andre høringsinstanser på vanlig måte. Der det er behov for skjøtsel for å opprettholde verneformålet, vil det bli laget skjøtelsesplan som en del av forvaltningsplanen. Et rådgivende utvalg har bistått Fylkesmannen i arbeidet med verneplanen. Fylkesmannen er innstilt på at dette utvalget skal delta i arbeidet med forvaltningsplan. Informasjonsmateriell vil være et svært viktig første tiltak. Ved behov for skjøtselstiltak vil forvaltningsmyndigheten etablere samarbeid med grunneier. Det er også et ønske at de ulike områdene skal kunne brukes, så lenge bruken ikke er til skade for verneformålet.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at utkast til plan for skjøtsel av verneområder skal om mulig legges fram samtidig med at verneforskriften blir fastsatt. Ved vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettningstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges fram et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Imidlertid vil ikke en endelig plan med skjøtelsesplaner kunne ferdigstilles før vernevedtaket er gjennomført. Det er ønskelig fra

myndighetens side at disse planene kommer på plass så raskt som mulig etter vernevedtaket. På den måten kan man sikre en forutsigbar forvaltning, slik at grunneiere og andre berørte er klar over hvordan man ønsker å forvalte området over tid.

Naturmangfoldloven (nml) § 47 regulerer skjøtsel av verneområder, og den gir det offentlige adgang til å foreta skjøtsel i verneområder, uten grunneiers samtykke. Eier eller rettighetshaver skal så vidt mulig varsles om skjøtselstiltak på forhånd. Videre vil grunneier som regel ha fortrinnsrett på å gjennomføre skjøtselstiltak i regi av vernemyndigheten, såfremt vedkommende har anledning og nødvendig erfaring eller fagkunnskap til å utføre dette. En avgjørelse om iverksettelse av skjøtsel er ikke enkeltvedtak. Det er i verneforskriftene tatt inn unntak fra ferdselsbestemmelsene i § 6, og gitt adgang til dispensasjon etter søknad i § 7, for skjøtselsformål. Dette gjelder bare for skjøtsel som forvaltningsmyndigheten står for. Grunneier kan ikke foreta skjøtsel etter nml. § 47 i strid med vernebestemmelsene uten etter avtale med forvaltningsmyndigheten.

9.6 Merknader til erstatning

Fra privatpersoner pekes det på at det må utløses erstatning der det foreligger et økonomisk tap nå eller i fremtiden, ved forringelse av eiendomsverdien, for eksempel på grunn av tapt utsikt, ved tapt jaktrett og bygging av brygge.

Hole kommune uttaler at planen bør få tydelig fram at det skal gis erstatning der vernet har økonomisk konsekvens.

Buskerud Bondelag forutsetter at grunneierne får full erstatning for tap og ulemper.

Fylkesmannen viser til erstatningsreglene i naturmangfoldloven §§ 50 og 51. Grunneiere og rettighetshavere i områder som blir vernet som nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, biotopvernområde eller marint verneområde har rett til erstatning for økonomisk tap når vernet vanskeliggjør bruk som er i gang på vernetidspunktet. Eventuelt erstatningsnivå fastsettes i samsvar med utmålingsreglene i ekspropriasjonserstatningsloven. Grunneier mister ikke eiendomsretten ved vernevedtak, men vedtaket setter begrensninger på bruksretten.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) støtter Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner.

9.7 Klima- og miljødepartementets vurdering

Departementet slutter seg til direktoratet når det gjelder de generelle merknadene og vurderingene nevnt i kapitlene over. Når det gjelder spørsmålet om hvem som skal ha forvaltningsmyndighet, vises det til kapittel 5.

10 MERKNADER TIL VERNEFORSKRIFTENE

Utover de generelle merknadene som omtales her, vises det til kapittel 9 og de spesifikke merknadene til hvert enkelt område.

10.1 Forholdet til matloven

Departementet legger til grunn at i spesielle tilfeller kan det være behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven). Dette vil

det kunne gis tillatelse til etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

10.2 Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene om enkeltsaker om kulturminner innenfor de foreslåtte verneområdene. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av både fredete og ikke-fredete kulturminner, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Slike tiltak bør derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at verneverdiene ikke forringes. Forskriftenes punkter om kulturminner er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser, som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel av kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene.

10.3 Landbruk

Vanningsanlegg og grøfter

To grunneiere påpeker at de kan få behov for å lage en leder eller brygge ut til silen i vanninntaket for å kunne renske denne. Silen tettes raskt til, og den må renskes hver dag i perioder.

Hole kommune og flere grunneiere mener det må kunne tillates nye jordbrukstiltak som for eksempel vanningsanlegg og grøfteanlegg. De foreslår også at vedlikehold og oppgradering og fornying av vanningsanlegg og kanaler samt nødvendig motorferdsel for dette skal være generelt tillatt.

Fylkesmannen viser til at rundt Tyrifjorden ligger produktive jordbrukslandskap. Jordbruket er en viktig næring i regionen, og for eksempel beitebruk har bidratt til å skape et biologisk mangfold som er en del av verneverdiene. Fylkesmannen ønsker å legge til rette for et fortsatt levende jordbruk ved at viktige landbrukstiltak skal kunne gjennomføres også etter et vernevedtak. Fylkesmannen viser til at vedlikehold av eksisterende anlegg for vanning og drenering tilrås som generelt tillatt, men graving i våtmark tilrås som søknadspliktig. Dette er også søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Det vil bli gitt tillatelse til nødvendig graving for slike formål, men Fylkesmannen mener det bør være søknadspliktig slik at det kan settes vilkår for arbeidet. Trolig er det ikke stort behov for nye grøfteutløp og vanningsanlegg, men det bør være mulig å få tillatelse til nyanlegg innenfor verneområdene dersom det skulle være behov. Fylkesmannen tilrår at følgende punkt tas inn i alle verneforslagene som grenser inntil dyrket mark:

«Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket».

Molo, brygge eller leder ut til silen i et vanningsanlegg er et teknisk inngrep som generelt ikke er tillatt i vernede områder. Fylkesmannen mener det kan være aktuelt å gi tillatelse til en leder i de tilfeller det vurderes som nødvendig for å drifte eksisterende anlegg. Forutsetningen må være at tiltaket er knyttet til landbruksdrift og at anlegget ikke er fast. Dette bør være helt spesielle unntak, og kan da vurderes etter § 8.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at vern ikke vil være til hinder for bruk eller vanlig vedlikehold av eksisterende vanningsanlegg. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard anlegget hadde på vernetidspunktet. For nærmere beskrivelse av dette begrepet vises det til forvaltningshåndboka (Veileder M 106-2014). Fylkesmannen har i sin tilråding til direktoratet åpnet for at det etter søknad kan gis tillatelse til etablering av nye grøfter eller vanningsanlegg for jordbruket. Direktoratet ser at det på lang sikt kan tenkes behov for å etablere nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg. Direktoratet er klar over at dreneringsgrøfter kan bli utsatt for slitasje og ødeleggelse som gjør at det kan være nødvendig med reparasjoner og lignende, som er å betrakte som mer omfattende enn vedlikehold. Etter direktoratets syn skal det likevel mye til for at man skal kunne gi tillatelse til graving i verneområdene, og direktoratet vil understreke at en slik bestemmelse som foreslått av Fylkesmannen, må håndheves strengt. Behov for nyetableringer av vanningsanlegg og grøfteanlegg vil være søknadspliktig etter § 8 jf. naturmangfoldloven § 48. Det er etter direktoratets syn viktig at man ser nye tiltak i sammenheng med eksisterende anlegg, og det bør være et mål at et nytt anlegg ikke kan etableres uten at et annet anlegg saneres, eller at man samlokaliserer anlegg. Det er ikke ønskelig at det samlede antallet av eksempelvis vanningskanaler eller grøfter økes utover dagens nivå. Direktoratet vil videre understreke at vurderinger knyttet til den samlede belastning i området skal legges til grunn i vurderingen av slike søknader.

Fylkesmannen har videre tilrådd bygging av molo eller leder for å komme ut til silen i vanningsanlegg kan omsøkes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 8, jf. naturmangfoldloven § 48. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. En molo eller leder vil være en fast og permanent installasjon som i utgangspunktet vil være i strid med verneformålet i de foreslåtte områdene. Som en del av vedlikeholdet av et eksisterende anlegg kan det aksepteres at det brukes båt, flytebrygge eller lekter som fjernes umiddelbart etter at vedlikeholdet er gjennomført. Permanente anlegg for slikt vedlikehold er ikke ønskelig.

Beite

En grunneier viser til forbudet i forskriften mot gjødsling og tilsåing. Dette vil redusere verdien av de arealene som nå beites, og dermed gårdens ressursgrunnlag. Det bes om at det ikke legges unødige hindringer for pågående landbruksdrift.

Fylkesmannen viser til at i alle områdene der beite er aktuelt, har forskriften et punkt som sier at tradisjonelt beite er tillatt. Fylkesmannen har også åpnet for at det kan gis tillatelse til rydding av nye arealer for beite. Innenfor verneområdene vil hensynet til verneformålet være styrende for hva som kan tillates. Gjødsling og såing kan endre naturgrunnlaget slik at flere av de artene som er ønsket ikke vil trives. Fylkesmannen anbefaler derfor ikke å åpne for gjødsling eller såing på areal som beites. Heller ikke bruk av plantevernmidler er ønsket. Ved tiltak mot fremmede arter ser man likevel at det kan være behov for kjemisk bekjemping. Det er hjemmel for å gi tillatelse til dette etter søknad.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at for mange av områdene er viktige verneverdier knyttet til at de har vært og blir beitet. Det foreslåtte Steinsvika naturreservat er et typisk eksempel på dette. For slike områder er det derfor ønskelig at beite fortsetter etter at et vern eventuelt er vedtatt. Dette er et viktig skjøtselstiltak for områdene. Det tilrås ikke at det

skal være tillatt å så til med frø eller å bruke gjødsel innenfor verneområdene. I noen tilfeller vil det være behov for å rydde vegetasjon i forbindelse med beiting utover det som regnes som skjøtsel. Det bør derfor åpnes for at rydding av beitemark kan omsøkes og tillates etter nærmere retningslinjer i forvaltningsplanen. Rydding av vegetasjon vil kunne være formålstjenlig som skjøtselstiltak for flere av de foreslåtte verneområdene. Vegetasjonsrydding til annet formål, utover rydding av beitemark, tilrås ikke tillatt.

Ryddesone langs dyrka mark og gjengroing

Flere grunneiere har pekt på at en 3 meters sone for rydding av skog og kratt langs jordekantene er for lite, at det er behov for minst 10-20 meters ryddesone mellom dyrka mark og større trær, at det er nødvendig å benytte plantevernmidler i disse kantsonene, og at det generelt bør være tillatt med nyttekjøring på landarealer.

Ringerike kommune foreslår at det skal tas inn i forskriften at 3 meters ryddesone også gjelder i høyden.

Hole kommune mener at skog og kratt bør kunne fjernes i en 10 meters bred sone langs dyrka mark.

Fylkesmannen mener en ryddesone på 10-20 meter vil gå for mye ut over verneverdiene. Enkelte steder kan det gis tillatelse til rydding i forbindelse med for eksempel beite eller for å åpne landskapet. Dette vil konkretiseres i forvaltningsplanen som skal ha sonekart som viser dette. Andre steder ønskes imidlertid en fri utvikling av naturlig vegetasjon. Fylkesmannen anbefaler at ryddesonen kan utvides til 5 meter langs dyrka mark. Det er i forskriften tatt inn en dispensasjonshjemmel for kjøring til bestemte formål.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at i forskriftene som ble sendt på høring, ble det åpnet for kantrydding innenfor verneområdene i en sone på 3 meter fra dyrka mark. Fylkesmannen har tilrådd å øke ryddesonen til 5 meter. Etter direktoratets syn vil en sone på 5 meter gi en betydelig reduksjon i det faktiske vernede arealet. I enkelte områder er kantsonene så smale at en ryddesone på 5 meter vil utgjøre et vesentlig inngrep i verneområdet. I for eksempel det foreslåtte Vassbunn naturreservat vil en ryddesone på 5 meter medføre at bortimot all kantvegetasjon fjernes. Direktoratet er derfor uenig i Fylkesmannens konklusjon og vil ikke tilrå en generell utvidelse av ryddesonen til 5 meter. Direktoratet vil tilrå at grensen for verneområdet trekkes 3 meter vekk fra dyrket mark, basert på dagens situasjon, slik at spørsmålet om rydding innenfor verneområdet ikke vil være aktuelt. Dette betyr at ryddesonen langs dyrket mark grenses ut, og at det dermed vil være forbud mot kantrydding innenfor verneområdene. Dette vil for de aller fleste praktiske forhold være nok for å drifte jordbruksarealene på en god og fornuftig måte. Dersom et vern vanskeligjør igangværende bruk, vil dette bli vurdert gjennom erstatningsoppgjøret.

10.4 Bebyggelse, brygger, båtplasser, mudring og installasjoner

Flere grunneiere ønsker å kunne bruke og vedlikeholde eksisterende brygger, det forutsettes at deres moringer fortsatt skal kunne brukes og at tilgangen til fjorden og bruk av båt ikke vil hindres av verneplanen. Det påpekes at fjorden blir stadig grunnere og at det blir vanskeligere å komme ut og inn med båt. De ønsker å holde eksisterende kanaler åpne for båtferdsel.

Tyri fjord hotell og flere privatpersoner ønsker å anlegge varmepumpe ut i fjorden.

Fylkesmannen viser til at i alle naturreservatene vil eksisterende brygge, båtplass eller fast opplagsplass i bruk ved vernetidspunktet kunne brukes og vedlikeholdes. Er det brygger som har blitt tatt ut og inn etter behov, må det dokumenteres at de nylig har vært i bruk. De som har båtplass, men som ikke er grunneiere, må kunne dokumentere tillatelse fra grunneier. I naturreservatene er det ikke ønskelig med nye inngrep, og ny brygge, båtplass eller opplagsplass kan ikke påregnes å bli tillatt. Der det er behov for oppmudring av kanaler til båtplassene, er det et søknadspliktig tiltak. Fylkesmannen legger til grunn at det vil bli gitt tillatelse til vedlikehold av eksisterende kanaler. Oppmudring av nye kanaler vil ikke bli tillatt. Eksisterende kanaler må kartfestes i forvaltningsplan.

Det er svært høy tetthet av båter i deler av fjorden, og mange private brygger, båtfester, bøyer og moringer langs stranda. Fylkesmannen mener det vil være en fordel om en ved å etablere en fellesbrygge kan få sanert enkeltbrygger, båtfester og moringer. Dette bør være mulig gjennom et nært samarbeid med kommunen der det inngås forpliktende avtaler med alle berørte i forbindelse med godkjenning av nytt anlegg etter plan- og bygningsloven. Forutsetningen for å gi tillatelse må være at eksisterende brygge, båtplass eller moringer fjernes til fordel for et nytt fellesanlegg, og at tiltaket samlet sett er positivt for natur, landskap og friluftsliv.

Varmepumper vil medføre en ledning ut i vannet og ned til dyp på om lag 20-30 meter. Det vil innebære graving i strandsonen ved etableringen, og ved mulig vedlikeholdsarbeid senere. Dette er trolig ikke aktuelt for enkelthus, men for litt større enheter. Fylkesmannen foreslår at det tas inn mulighet for å gi tillatelse til å etablere varmpumpe i de store biotopvernområdene.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at for eksisterende bygger, moloer, moringer og tilsvarende vil det etter forskriftene være anledning for vanlig vedlikehold. Direktoratet er enig i at det kan være fornuftig å få sanert spredte brygger o.l. og samle disse i fellesanlegg. Dette anses imidlertid problematisk å gjennomføre i praksis, idet vilkår om fjerning av eksisterende brygger må rettes til den enkelte bryggeeier. Dersom en eller flere bryggeeiere ønsker å trekke seg fra et slikt bryggeanleggsprosjekt etter igangsettelse (for eksempel fordi kostnadene ble for høye eller lignende), anses det vanskelig å få gjennomført fjerning av den enkelte brygge. Resultatet for verneområdet vil dermed bli dårligere. Direktoratet er derfor av den oppfatning at det er mest hensiktsmessig å behandle eventuelle søknader om dette etter forskriften § 8, jf. naturmangfoldloven § 48. Når det gjelder varmpumper må også disse behandles etter forskriften § 8 jf. naturmangfoldloven § 48.

Antallet anlegg og installasjoner i de foreslåtte verneområdene i Tyrifjorden og Steinsfjorden er meget høyt. Naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning blir derfor meget relevant både generelt i forvaltningen av områdene og spesielt ved vurdering av dispensasjonssøknader.

10.5 Rydding av vegetasjon omkring hytter, boliger, utsiktsrydding og løyperydding

Buskerud Bondelag og flere grunneiere ønsker å kunne rydde kantsoner langs vannkant og elv for å ha utsikt og tilgang til vannet. Skjøtsel av kantsonene må kunne skje uten noen søknadsprosess. Bondelaget mener at oppkjøring av skiløyper må kunne gjøres uten søknad.

Fylkesmannen bemerker at forskriftene åpner for å kunne gi tillatelse til rydding av vegetasjon. Forvaltningsplanen vil gi retningslinjer for dette. I endelig forvaltningsplan vil det bli utarbeidet sonekart som viser hvor en ønsker fri utvikling av skogen, og hvor det kan ryddes eller skjottes. I dette arbeidet vil det bli lagt vekt på både biologiske verdier og på landskapsmessige og

bruksmessige forhold. I det rådgivende utvalget ble det fremsatt ønske om å rydde vegetasjon på enkelte av holmene for å sikre utsikt fra hytter på land, samt av hensyn til hekkingen. Rydding av hensyn til hekkingen er et skjøtselstiltak som er direkte hjemlet i forskriften. Fylkesmannen tilrår at det tas inn et punkt i forskriften om at det kan gis tillatelse til vegetasjonsrydding etter søknad. Dette gjelder bare de holmene der utsiktsrydding er aktuelt. Fylkesmannen har åpnet opp for å kunne rydde et areal på inntil 2 dekar omkring eksisterende hytter og andre bygninger.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) mener vegetasjonsrydding i verneområdene skal gjennomføres av hensyn til verneverdiene og verneformålet, slik at vegetasjonsrydding er å forstå som skjøtselstiltak og er hjemlet gjennom skjøtselforordningene. Direktoratet er derfor uenig i Fylkesmannens vurdering på dette punktet, og vil ikke tilrå at det generelt åpnes for å rydde vegetasjon med formål om å bedre utsikten for hytter eller boliger. Fylkesmannen har tilrådd at vegetasjonen kan ryddes på inntil 2 dekar rundt hytter og andre bygninger. Begrepet bygninger er upresist slik det er brukt i Fylkesmannens tilråding. Direktoratet mener det er nødvendig å presisere at bygning i denne sammenheng er fritidsbolig og bolighus. Dette omfatter ikke annen type bygning som uthus, pumpehus eller lignende. Fylkesmannen har anslått at dette gjelder anslagsvis 15 fritidseiendom. Når det gjelder størrelsen på det arealet som kan vegetasjonsryddes, mener direktoratet at 2 dekar er for mye. Rydding av inntil 2 dekar i verneområder med smale kantsoner vil kunne ha negative konsekvenser for verneverdiene. Imidlertid ser direktoratet at det kan være behov for å rydde et begrenset område i umiddelbar nærhet rundt bygningen. Basert på dette vil direktoratet tilrå at det åpnes for vegetasjonsrydding ved og rundt bolighus og fritidsboliger på inntil 1 dekar regnet fra yttervegg av omtalte bygninger.

Tilrettelegging og preparering av skiløyper er tatt opp som et tema. Det antas at dette vil ha begrenset omfang, da det aller meste av arealet i de foreslåtte verneområdene er vannareal. Rydding av løypetraseer kan imidlertid medføre relativt store inngrep om man velger å legge trase på en uheldig måte. Etter direktoratets vurdering bør man søke å unngå løypetraseer innenfor skogkledde arealer i de foreslåtte verneområdene. Det tilrås at det kan åpnes for begrenset rydding av traseer for skiløyper i de områdene der dette er aktuelt. Preparering av løyper og rydding av løypetrase vil være søknadspliktige tiltak, men det vil være anledning å gi flerårige tillatelser. Traseer må kartfestes gjennom arbeidet med forvaltningsplaner.

10.6 Ferdsl

Norsk Ornitologisk Forening viser til at bruk av kajakk og kano kan være problematisk, og at det blir brukt av folk for å komme nærmere rastende fugl, særlig i Nordfjorden. Både bestemmelser og informasjon må brukes for å regulere denne type aktiviteter. Foreningen mener det også er viktig med klare bestemmelser om kiting og brettseiling.

Stiftelsen Glatved brygge er opptatt av å gjøre fjorden og elva tilgjengelig for allmenn ferdsel. De håper verneplanen ivaretar befolkningens behov for rekreasjon.

Fylkesmannen mener forstyrrelse på grunn av ferdsel med kano, kajakk og robåt for å være begrenset, og Fylkesmannen ønsker ikke regulering av ferdsel annet enn på hekkeholmene. Aktsomhetsparagrafen i forskriften § 3 gjelder i forhold til forstyrrelse.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) gir sin tilslutning til Fylkesmannens vurdering.

Ferdselsforbud - hekkeholmer

Ringerike kommune, Hole kommune, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Buskerud foreslår et ferdselsforbud i perioden 1. mai til 15. juli, jf. verneplanen for Oslofjorden. Steinsvika Utmarkslag foreslår at forbudet alternativt gjelder til 1. juli. Buskerud Bondelag mener ferdselsforbudstiden bør gå fram til 1. juli.

Norsk Ornitologisk Forening støtter tidsperioden for ferdselsforbud, da flom eller annen forstyrrelse ofte fører til at fuglene må legge egg på nytt. Det påpekes at god informasjon og oppfølging er viktig.

Fylkesmannen viser til at hovedhekkingen er over 15. juli, men det er ofte flom som fører til at fuglene må starte på ny med eggleggingen. Selv om ferdselsforbudet er over 15. juli i verneplanen for Oslofjorden, foreslår Fylkesmannen å holde fast på 15. april - 31. juli. Hekketiden er en kritisk tid, og Fylkesmannen ønsker å legge til rette for at disse holmene skal sikres så godt som mulig. Det er mange andre holmer og strandområder som kan brukes til friluftsliv.

Direktoratet for naturforvaltning (nå miljødirektoratet) støtter Fylkesmannens vurdering og konklusjon.

10.7 Båtbruk og annen motorferdsel

Fra privatpersoner pekes det på at forbudet mot motorferdsel for andre enn grunneiere og forbudet mot modellbåter og fly bør være tidsbegrenset slik som ferdselsrestriksjonen på hekkeholmer, at motorbåtferdselen bør være mer innskrenket og at det forekommer noe villmannskjøring med båt og vannskutere.

Buskerud Bondelag uttaler at grunneiers ferdselsrett med båt må sikres.

Norsk Ornitologisk Forening påpeker at det er viktig med klare bestemmelser angående aktiviteter som vannscooter, modellfly og modellbåt. Både bestemmelser og informasjon må brukes for å regulere denne type aktiviteter.

Statnett viser til at motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold er søknadspliktig. De foreslår at verneforskriften endres slik at den typen motorferdsel kan skje uten å måtte søke om dispensasjon.

Forsvarsbygg forutsetter at den militære luftoperative virksomheten vil sortere inn under § 6.

Fylkesmannens utgangspunkt er at kommunenes fartsbestemmelser er tilfredsstillende for verneområdene, og at felles bestemmelser vil være det enkleste å håndheve. Forskriften åpner for at de som er grunneiere og andre som har godkjent brygge eller båtfeste kan kjøre gjennom sonene med motorferdselsforbud, sone A. Andre, for eksempel naboen innenfor, må dokumentere at de har godkjent båt plass. I Storøysundet – Sælabonn naturreservat er det foreslått at motorferdsel er tillatt i forbindelse med fiske, også innenfor sone A. Det bør gjøres registrering og lages oversikt over hvilke dette gjelder i endelig forvaltningsplan. Fylkesmannen tilrår å ta inn et forbud mot vannscooter i forskriften, for alle naturreservatene og de store biotopvernområdene, da dette kan gi unødig forstyrrelse. Modellbåter og modellfly representerer også en unødig forstyrrelse, og bør ikke være tillatt.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) viser til at motorisert ferdsel innenfor verneområdene tilrås i utgangspunktet som forbudt. Det tilrås at det må søkes for kjøring i forbindelse med skogsdrift. Den samme bestemmelsen tilrås for kjøring i forbindelse med blant annet slått, rydding av beitemark, beite og oppsetting av gjerder. Det kan gis flerårige dispensasjoner for kjøring etter traseer og retningslinjer fastsatt i forvaltningsplanen. Når det gjelder båtferdsel og hastighetsregulering viser direktoratet til bestemmelsene i motorferdselloven om bruk av motorbåt i vassdrag. I vann mindre enn 2 km² er det et generelt forbud mot bruk av motor. I flere av områdene i verneplanen er det foreslått forbud mot motorisert ferdsel til vanns. Fylkesmannen har tilrådd at de som har godkjente båtfester eller brygger kan kjøre gjennom områdene for å komme seg ut av sonene med forbud mot motorferdsel. Direktoratet mener de som har brygge eller båtfester innenfor disse forbudssonene på vernetidspunktet, bør gis anledning til å bruke motor til og fra bryggene eller båtfestene. Inn- og utkjøring skal foregå i rett linje og korteste vei skal benyttes. Det settes samtidig en fartsbegrensning på 5 knop for denne kjøringen. Direktoratet går imot Fylkesmanns tilrådning om bruk av motorbåt i forbindelse med fiske i soner med forbud mot bruk av båt med motor. Begrunnelsen for dette er at håndhevelse av motorferdselsrestriksjonene vil være vanskelig om man tillater bruk av motor i forbindelse med utøvelse av fiske.

10.8 Jakt, fiske og annen høsting

En privatperson stiller spørsmålstegn ved formuleringen om at det er forbudt å fjerne sopp, men tillatt å plukke matsopp.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF), Buskerud, Forum for Natur og Friluftsliv (FNF), Buskerud og flere privatpersoner mener jakt ikke er noen trussel mot det biologiske mangfoldet eller naturmiljøet en ønsker å bevare. Dette gjelder også for hekkeholmene. NJFF, Buskerud mener at forvaltning av vilt og uttak av fremmede arter ikke bør være søknadspliktig, men generelt tillatt gjennom ordinær jakt. Kanadagås bør kunne skytes der det er ønskelig, for eksempel på badestrender som en del av den ordinære jakten.

Norsk Ornitologisk Forening mener at all jakt skal være forbudt i alle verneområdene, da det representerer en forstyrrelse. Dette gjelder også jakt på kanadagås. Denne arten kan lett jaktes på de omkringliggende jordbruksarealene.

Forum for Natur og Friluftsliv og flere privatpersoner mener at Gjeddefestivalen fortsatt må kunne arrangeres. Flere mener fangst av kreps må være tillatt som i dag.

Fylkesmannen mener et bærekraftig uttak av fugl ikke er en trussel mot fuglebestandene, men forstyrrelsen jakten gir kan føre til skremming og stress. Det er generelt god kunnskap om atforstyrrelse fra jakt kan ha negativ effekt på fugl. Flere undersøkelser viser dette, men man har ikke konkrete undersøkelser fra Tyrifjorden. Store deler av de foreslåtte verneområdene er viktige for rastende fugl høst og vår, og dette er en sårbar tid. På hekkeholmene er det ingen regulering av jakten, da hekkingen er over når jakten starter. Fylkesmannen er enig med Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud i at dette bør spesifiseres i forskriften, og tilrår å ta inn følgende punkt: "*Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven.*" Mange av hekkeholmene ligger imidlertid inne i forslaget til Steinsfjorden biotopvernområde, der det er foreslått forbud mot skytevåpen på grunn av rikt fugleliv, også i den tiden jakten pågår. Jakt på fremmede arter er ikke et problem i seg selv, men også her gjør faren

for skremming at Fylkesmannen mener slikt uttak bør være søknadspliktig slik at det kan settes vilkår. Når det gjelder forholdet til badestrender viser Fylkesmannen til at forskriftene ikke regulerer jakten utenfor verneområdet. Det foreslås ingen restriksjoner på fiske utover dagens gjeldende regelverk. Gjeddefestivalen er en viktig begivenhet for mange, og Fylkesmannen ser ikke dette som en trussel mot verneverdiene i den form arrangementet har nå. Fylkesmannen er positiv til arrangementet, men mener det bør være søknadspliktig slik at eventuelle endringer kan bli vurdert i forhold til verneformålet. Tillatelsen kan være flerårig.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) tilrår at det i de aller fleste verneområdene skal være tillatt å jakte på hjortevilt. For en del av biotopvernområdene, spesielt på hekkeholmene, er det åpnet for jakt da hekkesesongen er over innen jakta starter. Direktoratet støtter Fylkesmannens tilrådning. Uttak av kanadagås i områder der det ikke er åpnet for ordinær jakt må eventuelt gjennomføres som et skjøtselstiltak i forhold til fuglearter nevnt i formålet.

10.9 Energianlegg og større samfunnstiltak

Fra privatpersoner er det påpekt at det bør tas inn krav til vannstandsregulering slik at det ved fornying av konsesjon kan stilles krav til beste for fugl, fisk, kreps og amfibier. Det er viktig for å få god hekkesuksess, for å sikre storørretstammen, for krepsens overlevelse vintertid og for vannutskiftingen i Steinsfjorden. Det stilles også spørsmål om det vil bli mulighet for utvidet kraftutbygging, og om det vil være mulig med nye elveforbygninger ved erosjonsproblemer.

Statnett mener at verneforskriftene bør gi generell adgang til ombygging og nybygging av kraftledninger der det er eksisterende ledninger.

Fylkesmannen viser til at kraftutbygging ikke er tillatt i de delene av Tyrifjorden som omfattes av vern. Tiltak nedenfor et verneområde berøres ikke av verneforskriften. Vannstanden kan ha store konsekvenser for verneverdiene, og Fylkesmannen er enig i at en vurdering av forholdet til verneverdiene bør inn ved fornying av konsesjonen. I alle nye konsesjonssaker er det krav til miljøvurderinger. Dette er ikke et punkt som kan tas inn i forskriften, men Fylkesmannen vil følge opp dette i forbindelse med nye konsesjonssaker.

For meandrerende elver er det ønskelig å bevare "levende" elver som graver og legger igjen masse. Sikkerheten må likevel vurderes av NVE på vanlig måte. Verneforskriften åpner for nye forbygninger etter søknad, og det vil bli gitt tillatelse ved fare for liv og helse, eller av hensyn til store samfunnsmessige interesser. Når det gjelder eksisterende elektriske ledninger så er de foreslåtte bestemmelsene om drift og vedlikehold av kraftlinjer i tråd med direktoratets standardbestemmelser for reservater. Fylkesmannen tilrår derfor ingen endringer i forskriftene på dette punktet.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) slutter seg til Fylkesmannen.

10.10 Klima- og miljødepartementets vurdering

Klima- og miljødepartementet viser til at det nå er kun en fritidsbygning som ligger innenfor et foreslått verneområde fordi det foreslås å utsette vern av det foreslåtte Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat. Denne bygningen ligger innenfor Vikersund-Bergsjø biotopvernområde. Departementet slutter seg til direktoratet når det gjelder hvor stort areal som eventuelt kan ryddes rundt eksisterende hytte eller bolig innenfor vernegrensen, samt når det gjelder utsiktsrydding for

boliger og hytter utenfor vernegrensen for de foreslåtte verneområdene. Matsopp er arter som ikke er truet eller nær truet og kan derfor plukkes også innenfor verneområder.

Departementet viser til at forskriftene er i samsvar med gjeldende mal når det gjelder motorisert transport i forbindelse med vedlikehold m.m. av eksisterende kraftlinjer og slutter seg til direktoratet. Motorisert ferdsel kan være forstyrrende for fuglelivet og derfor er dette regulert i flere av de aktuelle verneområdene. Departementet har av hensyn til fuglelivet funnet det nødvendig å begrense hastigheten til 5 knop ut til en viss sone fra land i noen områder, jf. kap. 11. I en del av de foreslåtte områdene er det forbud mot motorisert ferdsel i den mest sårbare tiden på året. I noen verneområder og i de grunne delene av enkelte verneområder er all motorisert ferdsel forbudt hele året unntatt for grunneiere eller andre med godkjent båt plass. Regelverket som gjelder for motorisert ferdsel omfatter også bruk av vannscootere. Av hensyn til fuglelivet er bruk av vannscooter forbudt i Storøysundet-Sælabonn naturreservat, jf. kap. 11. Samtidig er det presisert at båtbruk med vannski og slepende tube eller tilsvarende er forbudt.

Klima- og miljødepartementet vil bemerke at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene nevneverdig angitt i verneformålet, jf. forskriftens § 4, for de områdene dette er aktuelt. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 skal behandles etter søknad, jf. § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Departementet vil ellers bemerke at Tyrifjorden er vernet i verneplan for vassdrag. Det er ikke anledning til å gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til en ytterligere regulering i et vernet vassdrag. Reguleringskonsesjonen er tidsbegrenset og Fylkesmannens omtale av en mulig fornyelse av konsesjonen er misvisende. En mulig revisjonssak for Tyrifjorden vil uansett ikke medføre endringer i reguleringsshøydene. Disse ligger fast. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

11 MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

11.1 Storøysundet - Sælabonn naturreservat på ca. 5733 dekar, hvorav ca. 353 dekar landareal, Hole kommune

Strandstrekningene er i private eie.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og sammenhengende våtmarksområde av stor økologisk betydning for plante- og dyreliv. Området har særskilt verdi i form av store forekomster av naturtypen evjer, bukter og viker, med høy biologisk produksjon og et rikt biologisk mangfold. Slike områder er på grunn av størrelsen, sjeldne i nasjonal sammenheng. De store, grunne våtmarkene er viktige raste- og næringsområder for våtmarksfugler under trekk, samt viktige næringsområder for vadere og andefugler gjennom store deler av året. De vegetasjonsrike vikene er hekkeområde for et stort antall våtmarksfugler. Her er også registrert en rekke rødlistede plantearter.

Planstatus

I kommuneplanen for Hole kommune er områdene avsatt som LNF områder.

Inngrepsstatus

Det ligger flere vann- og avløpsledninger samt høyspentkabel i fjorden i området Sælabonn-Storøysundet. En rekke kanaler er gravd ut i de grunne vikene for vanningsanlegg og båtferdsel. Det ligger en fellesbrygge i Svendsrudvika, og pumpehus for vanningsanlegg innerst i kanalen.

Merknader til verneforslaget

Alle grunneierne i Sælabonnområdet mener det er feil at dette området beskrives som et urørt brakkland uten nevneverdig aktivitet. Området har vært og er svært viktig for rekreasjon. Det stemmer ikke at det har vært beitemarker, og at det fryser seint til. Svendsrudvika har fra langt tilbake i tid vært det naturlige tilgangsstedet til fjorden, og et viktig trafikknutepunkt. Det er også pekt på at eksisterende bruk har bygget opp under verneverdiene og at det er ikke noe som tyder på at det er noen trusler mot vegetasjon og fugleliv og at biotopvernområde passer bedre enn reservat, da naturreservat i for stor grad går på bekostning av de store brukerinteressene i området.

Norsk Ornitologisk Forening mener dette er et viktig område med store naturverdier som bør vernes.

Avgrensing

Det foreslås grensejusteringer fra flere grunneier og privatpersoner bl.a. å holde drivverdig furuskog, bryggeområder, nær- /og hageområder til bygninger og beitemarker utenfor verneforslaget.

Hole kommune mener at størsteparten av Storøysundet og ytre deler av Sælabonn bør tas ut av planen, alternativt at området vernes som kulturlandskapsvernområde.

Landbruk, vanningsanlegg og grøfter

Grunneierne i Sælabonn viser til at området må kunne benyttes til beitemark uavhengig av om det beites nå. Grunneiere i Svarstadvika/Nøstret og andre grunneiere mener at hogst må kunne skje som i dag, beite må kunne gjødsles med kunstgjødsel, de må kunne vedlikeholde vanningsanlegg og dreneringsgrøfter og kratt ryddes. Det bemerkes at tømmer og annet utstyr må kunne fraktes over isen uten å måtte søke.

Hole kommune mener drivverdig skog ikke bør tas inn i verneområdet. I så fall bør det være klare regler for erstatning.

Bebyggelse, brygger, båt plass, gjengroing m.m.

Grunneiere i Svarstadvika/Nøstret, grunneiere i Sælabonn, Svendsrud Vel og bryggeforening og andre grunneiere mener det må være mulig å kunne rydde vegetasjon for å beholde utsikt mot fjorden, og det må kunne mudres i båthavn og kanaler. Videre må en kunne vedlikeholde og bruke brygger, ha opplag av båter ved eksisterende båthavn og ha en godkjent bål plass. Utskifting av bryggekonstruksjon bør kunne gjøres uten dispensasjon.

Båtbruk og annen motorferdsel

En privatperson mener det ikke er nødvendig med forbud mot bruk av modellfly på isen. Svendsrud barnehage og grunneiere ønsker fortsatt å kunne bruke båt på fjorden. Svendsrud Vel bryggeforening har forslag til nytt punkt i § 5: ”I sone A som er avmerket på vernekartet, er bruk av motorbåt bare tillatt for grunneier og andre med godkjent brygge eller båt feste og i forbindelse med lovlig fiske i gruntvannsområdene i Svendsrudvika.”

Hole kommune foreslår at sonene med motorferdselsforbud i Tyrifjorden tas ut.

Friluftsliv, jakt og fiske

Flere grunneiere og privatpersoner påpeker at verneplanen ikke må begrense muligheten for fiske, jakt, bading og annen rekreasjon. Skiløypa må kunne kjøres opp uten søknad. Svendsrud Vel bryggeforening ønsker å beholde badeflåte med stupetårn i Sone A. Hole kommune mener det bør vurderes om Sandstranda skal kunne opparbeides til rekreasjon.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Generelle merknader

Fylkesmannen ser at de forholdene grunneierne i Sælabonn påpeker er feil beskrevet i høringsutkastet. I dette området er det mindre inngrep og tekniske installasjoner enn ellers langs Tyrifjorden. Det burde kommet bedre fram at området har vært i utstrakt bruk. Området er et viktig beiteområde for fugl, vår og høst, og samlingssted for svaner om høsten etter at isen har lagt seg på Steinsfjorden. De viktigste områdene er vikene i Sælabonn, Fekjærvika og Evja, men det er også en del fugl i Storøysundet. Området kvalifiserer for vern som naturreservat.

Merknader til avgrensing

Fylkesmannen tilrår at Storøysundet samt strandlinje på Storøya tas med, dvs. at den foreslåtte grensen beholdes på Storøya. Store deler av verneforslaget har en foreslått vernegrense som følger vannlinjen. Fylkesmannen ønsker å ha med noe kantsone der det er mulig, og i Sælabonn ligger det til rette for å inkludere en kantsone fordi det er forholdsvis få tekniske inngrep i strandsonen. Fylkesmannen mener likevel det kan tas ut noe areal nær boliger eller der området er svært brukspreget. Det foreslås å ta ut skogarealer innerst i Sælabonn som er preget av bruk og tilrettelegging. Vierkratt og sump inkluderes i verneforslaget, også kanaler og kanalkanter. Bryggene og kanalene stikker langt ut i fjorden og det er ikke ønskelig å ta disse ut av verneforslaget, heller ikke arealet rundt fellesbrygga. Forskrift og forvaltningsplan kan åpne for bruk, vedlikehold og skjøtsel av kanaler og rennekanter.

Fylkesmannen har vurdert flere konkrete forslag om å ta ut areal nær bolighus og fritidshus i Svarstadvika, Sælabonn og Fekjærvika, og strandareal i Fekjærvika og på Sundland på Storøya. Det er gruntvannsområde utenfor vikene lengst øst i Fekjærvika, og Fylkesmannen anser dette arealet som en naturlig del av verneforslaget. Rødlistede plantearter og fuglearter har tilhold i Fekjærvika. Det ligger flere bolighus og fritidsboliger ved stranda, nær, men utenfor den foreslåtte vernegrensen. Vernegrensen er foreslått i vannkanten, og det gir trolig ikke store ulemper for eiendommene. Ved fritidsbolig i Fekjærvika tilrår Fylkesmannen en mindre justering for å ta ut inngjerdet hageareal med plen.

Beitemarka ved Berg er en viktig lokalitet for bekkasiner. Fylkesmannen ønsker derfor å inkludere den delen av beiteområdet som ligger nærmest vannet, men er enig i at grensen kan flyttes nedenfor den tørre bakken på Berg. Vernegrensen vil da gå innerst i kanalen, og transport av båt ned til fjorden vil kunne foregå utenfor verneområdet. Ved Roligheten er Evangelieholmen inkludert, og noen dekar landareal som brukes til beite. Fylkesmannen mener vern er forenlig med dagens bruk og tilrår å holde på grensen fra høringen.

Merknader til forskriften

Det vises også til generelle merknader i kapittel 8.

Landbruk, vanningsanlegg og grøfter

I verneforslaget er det inkludert svært lite produktiv skog. Skog i tilknytning til våtmarker har særlig verdi for hullrugende fugler og andre arter som er knyttet til kantvegetasjon. Store gamle trær er viktige for dette formålet, derfor er noen mindre arealer med stor skog også inkludert enkelte steder. Ordinær skogsdrift vurderes ikke som aktuelt. Fylkesmannen foreslår nytt punkt i forskriften om motorisert ferdsel på isen og frossen eller snødekt mark i forbindelse med skogsdrift.

Bebyggelse, brygger, gjengroing m.m.

Enkelte bolighus og fritidshus ligger nær vernegrensen. Fylkesmannen tilrår derfor at det tas inn et punkt i forskriften hvor det åpnes opp for rydding av vegetasjon inntil 2 dekar rundt bygning.

Båtbruk og annen motorferdsel

Fylkesmannen foreslår at forskriftsbestemmelsene som regulerer ferdsel presiseres. I Sælabonn og vikene rundt Bjørketangen er det grunt og lite båttrafikk. Av hensyn til fuglelivet mener Fylkesmannen det er riktig å fastholde motorferdselsforbud her. Fuglelivet i disse områdene er knyttet til både trekk- og hekketidene. Forbudet bør derfor ikke tidsbegrenses kun til hekketiden. Det er gjort unntak for ferdsel i forbindelse med lovlig fiske, og for grunneiere og andre som har godkjent båtbygge eller båt plass. Direktoratet har i sin tilråding strammet inn dette ved å tillate motorferdsel kun for grunneiere og ikke i forbindelse med fiske. Men i direktoratets forslag til forskrift er punktet om soner med motorferdselsforbud falt ut. Det samme er punktet om forbud mot vannscooter. Fylkesmannen antar at dette er en feil, og foreslår at de to punktene tas inn igjen. Fylkesmannen ser at det kan bli forvirrende med ulike regelverk for motorferdsel i de forskjellige verneområdene og er derfor enig med direktoratet at det ikke bør være tillatt med motorferdsel for fiske i sone A.

Friluftsliv, jakt og fiske

Forvaltningsplanen skal vurdere mulighet for bålplasser og kartfeste disse. I sone A er motorferdsel regulert, men ikke annen ferdsel. Eksisterende badeflåte med stupetårn kan derfor beholdes og benyttes. Fylkesmannen foreslår at muligheten for å rydde og preparere skiløyper tas inn i forskriften, § 7.

Oppsummert foreslår Fylkesmannen følgende endringer i forskriften:

§ 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Justering: Ryddesonen langs dyrka mark økes til 5 meter.

Nytt punkt § 4 nr. 8: Bruk og vedlikehold av bygninger. Rydding av vegetasjon inntil 2 dekar rundt bygningen.

§ 5 Regulering av ferdsel:

Nytt punkt i § 5 nr. 3: Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt. Bruk av modellbåter og modellfly er forbudt i sone A.

Endring i § 5 nr. 4 for å gjøre teksten mer presis:

I sone A som er avmerket på kartet er bruk av motorbåt bare tillatt for grunneier og andre med godkjent bygge eller båt feste (gruntvannsområdene i Svendsrudvika, Svarstadvika, Fekjærvika og Evja ved Bjørketangen).

§ 6 Generelle unntak fra ferdselsbestemmelser:

Nytt punkt i § 6 nr. 6: *Nødvendig motorferdsel på isen og på frossen eller snødekt mark i forbindelse med skogsdrift på Rolighet eller på øyene i fjorden.* (Var tidligere søknadspliktig, jf. § 7)

§7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Nytt punkt i § 7 nr. 9: *Etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Endring i § 7 nr. 8: *Rydding, merking og tilrettelegging av stier og skiløyper samt preparering av skiløyper i henhold til forvaltningsplan.*

Endring i § 7 nr. 10: *mulighet for motorferdsel i f.m. etablering av nye vanningsanlegg eller grøfteanlegg.*

Fylkesmannen tilrår at Storøysundet - Sælabonn vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Når det gjelder rydding rundt eksisterende boliger og fritidsboliger, må det presiseres at dette er arealer som ligger i umiddelbar nærhet til slike bygninger. Direktoratet vil ikke støtte Fylkesmannens tilrådning om å åpne for motorferdsel i forbindelse med fiske i områdene med forbud mot motorferdsel, jf. direktoratets kommentarer i kapittel 8. Direktoratet vil i tillegg til Fylkesmannens forslag tilføye at kjøringen til og fra brygger og båtfester skal skje slik at korteste vei benyttes ut av sone A og største tillatte hastighet er 5 knop, slik det er formulert i direktoratets tilrådning til departementet (s. 29-30). Når det gjelder bruken av vannscooter, ble dette tatt ut i og med at det var forbudt i utgangspunktet. Direktoratet ser at det kan være hensiktsmessig å ta inn bestemmelsen om vannscooter slik Fylkesmannen foreslår. Direktoratet foreslår følgende endringer i forskriften:

I § 5 Regulering av ferdsel

To nye punkt:

- Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.

- I sone A som er avmerket på vernekartet er bruk av motorbåt bare tillatt for grunneier og andre med godkjent brygge eller båtfeste (gruntvannsområdene i Svendsrudvika, Svarstadvika, Fekjærvika og Evja ved Bjørketangen).

Korteste vei til og fra brygge og båtfeste skal benyttes, og største tillatte hastighet er 5 knop. Bruk av modellbåter og modellfly er forbudt i sone A.

Det er ellers foretatt noen mindre endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 3.3.

Direktoratet stiller seg for øvrig bak vurderingene som Fylkesmannen har gjort og slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning og tilrår vern av Storøysundet - Sælabonn som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Departementet går inn for at bruk av modellfly og modellbåt forbys i hele området.

Departementet mener videre at bruk av vannscootere bør forbys i hele området av hensyn til fuglelivet, og at bruk av båt som trekker vannskikjører, slepende tube eller tilsvarende innretning også blir forbudt. Punkt om rydding av vegetasjon omkring eksisterende bygninger er tatt ut av

forskriften, da det ikke ligger noen bygninger innenfor verneområdet. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og anbefaler at Storøysundet - Sælabonn naturreservat opprettes i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.2 Steinsfjorden biotopvernområde, ca. 3838 dekar, hvorav ca. 83 dekar landareal, Ringerike og Hole kommuner

Det foreslåtte biotopvernområdet består av seks delområder i Hole og Ringerike kommuner. Kommunene, Statsbygg og Statens vegvesen eier en god del av strandstrekningene. Resten er i privat eie.

Verneverdier

Formålet med Steinsfjorden biotopvernområde er å bevare et område som har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde i form av nærings- og oppholdsområde for knoppsvane, sangsvane, toppand, stokkand, brunnakke, krikand og sothøne, og som hekkelokalitet for makrellterne, hettemåke, fiskemåke, stokkand, toppand, siland, tjeld, knoppsvane, dverglo, gråmåke og sildemåke. Biotopvernområdet består av grunne, næringsrike vannarealer og sumpmarker som er viktige for rastende våtmarksfugl, i tillegg til øyer, holmer og skjær samt sjøområdet rundt disse. Fjorden har svært rike forekomster av vannvegetasjon, og huser Norges største og viktigste forekomst av edelkreps. Steinsfjorden er svært mye benyttet av våtmarksfugler gjennom hele den isfrie delen av året. I tillegg er det de fleste år hekkekolonier av måker og terner på holmer og skjær.

Formålet med biotopvernområdene knyttet til de enkeltstående hekkeholmene, *Østbråtaskjæret*, *Suserudskjæret*, *Gåsa*, *Bøtet*, *Maurøya*, *Småøyene* og *Holmenskjæret* er å ivareta viktige hekkeplasser særlig for sjø- og andefugl som bl.a. hettemåke, makrellterne, fiskemåke, gråmåke, siland, stokkand, toppand, tjeld, knoppsvane og dverglo. Småøyene består av *Nordre Småøya*, *Småøyskjæret*, *Vestre* og *Østre Småøya*, *Steintangen* og *Tjuvholmen*.

Planstatus

I kommuneplanen for Hole kommune er det meste av arealet LNF-område og noe er regulert til friluftsområde. I kommuneplanen for Ringerike kommune er det meste av arealet LNF-område med unntak av Åsatangen der det er et nåværende friområde.

Inngrepsstatus

Det er mange private brygger, båtplasser og båtbøyer langs stranda. Det er fellesbrygger ved Vik og på Åsa. Ved Høyenhallstranda er det opparbeidet badeplass og båtutsettingsplass. Det er badeplass på Åsatangen og Grantopp ved Åsa. Ved Sundvollen er det et tilrettelagt friluftsområde. Ifølge kraftsystemutredningen for Buskerud fra 2016 skal 132 kV Ringerike-Smestad som går igjennom verneområdet kanskje oppgraderes til 420 kV på sikt. Endelig løsning er ikke bestemt.

Merknader til verneforslaget

Fylkesmannen sendte på høring et todelt forslag der det ble foreslått selvstendige biotopvernområder på en rekke holmer; *Holmenskjæret*, *Østbråtaskjæret*, *Suserudskjæret*, *Gåsa*

og *Bøtet, Maurøya og Småøyene*. I tillegg ble det hørt på et eget biotopvernområde i deler av Steinsfjorden.

Fra grunneiere er det pekt på at kommunedelplan for Steinsfjorden bør utarbeides parallelt med verneplanen slik at det blir en helhetlig planlegging, mens andre går imot Steinsfjorden biotopvernområde.

Åsa Vel understreker områdets betydning for friluftslivet og ber om at det blir gjort en helhetsvurdering, der menneskene ikke kommer dårligere ut enn fuglene.

Ringerike og Hole kommune mener at et vedtak om vern i Steinsfjorden må utsettes til avklaring av kommunedelplanen.

Buskerud Bondelag og grunneiere støtter kommunedelplanen for Steinsfjorden og Kroksund som et alternativ til vern og ber Fylkesmannen om å gjøre det samme.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) mener det er viktig med vern etter naturmangfoldloven i Steinsfjorden, som er en svært viktig del av våtmarkssystemet. NOF har liten tillit til at kommunene klarer å ha en god nok forvaltning. I tillegg til forringelser gjennom kommunal forvaltning, er det gjort utallige ulovlige inngrep som kommunene ikke har reagert på.

Avgrensning

Grunneiere påpeker at det foreslåtte verneområdet går inn i hagene.

Åsa Vel ber om at Grantopp i Åsa unntas fra verneområdet da det er regulert til badeplass og utsettingssted for båter. De forutsetter at Åsatangen med båtbygge blir liggende utenfor verneområdet og ber om at Holmenskjæret tas ut av verneplanen, da skjæret ligger nærme land og brukes til bading. Velet og grunneiere i Åsa mener grensen for verneområdet bør legges i vannkanten.

Hole kommune påpeker at grensen ved Sundvollstranda må endres slik at utvikling av stranda kan skje i samsvar med vedtatt kommuneplan.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) mener det burde vært inkludert større områder i den sørlige delen av Steinsfjorden og ved Vik.

Bebyggelse, brygger, vanningsanlegg, friluftsliv, gjengroing m.m.

Åsa Vel og grunneiere i Åsa viser til at det er viktig å kunne vedlikeholde kanalene som er benyttet til båtferdsel.

En grunneier påpeker at 80 hytteeiere på Lore har tinglyst båtstørett, og at det vil bli behov for småbåthavn hvis vern gir restriksjoner på å ha båt liggende på stranda, kratt må kunne ryddes av hensyn til utsikt og åkervanningsanlegget må kunne vedlikeholdes.

Kraftledninger

Statnett viser til at de har en ledning i Åsa som krysser det foreslåtte biotopvernområdet, og to master står på grensa til verneforslaget. Ledningen kan være aktuell for oppgradering og ombygging, og dette kan bli problematisk ved et eventuelt vern.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Kommunedelplan for Steinsfjorden

Det har vært drøftinger mellom kommunene og Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) om eventuell planprosess etter plan- og bygningsloven. Hole og Ringerike kommuner har startet arbeidet med en felles kommunedelplan for Steinsfjorden og Kroksund, som et alternativ til vern etter naturmangfoldloven. Et vern etter naturmangfoldloven har sin styrke i at vedtaket skal gjelde for svært lang tid, mens et vedtak etter plan- og bygningsloven enklere kan endres. Fylkesmannen har likevel støttet kommunene i å utarbeide en kommunedelplan for Steinsfjorden og Kroksund som tar opp i seg de naturkvalitetene som har kommet fram i verneprosessen. En slik plan kan omfatte også de sterkt påvirkede arealene rundt fjorden, og den kan ta opp viktige tema for befolkningen som friluftsliv og tilrettelegging.

Fylkesmannen oversendte forslag om vern av Steinsfjorden som biotopvernområde, men anbefalte å vente med et eventuelt vern av Steinsfjorden til 30. juni 2013, da kommunedelplan for Steinsfjorden skulle være ferdig. Dersom kommunedelplanen ivaretar de naturkvalitetene som har kommet fram i verneprosessen, anbefaler Fylkesmannen at områdene, utenom hekkeholmene, i Steinsfjorden blir avløst av kommunedelplanen.

Merknader til avgrensning

Ved Sundvollstranda går den foreslåtte vernegrensen i vannkanten, og Fylkesmannen mener det ikke er konflikter i forhold til reguleringsbestemmelsene for friluftsområdet. Dette er et område med rikt fugleliv, og Fylkesmannen tilrår at den foreslåtte grensen beholdes. Ved Åsa er noe landareal innenfor takrørbeltet inkludert. Dette er bolignære areal som er preget av bruk og bearbeiding, og Fylkesmannen foreslår å flytte grensen ut til vannlinjen. Ved Åsatangen er friområdet tilrettelagt med badeplass og fellesbrygge. Dette arealet tas ut da det ikke omfatter store verneverdier. Ved Grantopp følger vernegrensen vannkanten og Fylkesmannen mener vernet ikke vil gi ulemper for bruken av området og tilrår at foreslått grense beholdes. Fylkesmannen er enig i at det er viktige fugleområder i den sørlige delen av Steinsfjorden som ikke er inkludert i verneforslaget. Her er imidlertid brukerinteressene vurdert som så store at området egner seg bedre for forvaltning etter plan- og bygningsloven.

Merknader til forskriften

Bebyggelse, brygger, båtplasser, gjengroing, jakt, m.m.

Rydding av vegetasjon er søknadspliktig. I Åsa blir kanalene i hovedsak ryddet manuelt uten behov for oppmudring. Det kan gis flerårige tillatelser til slik rydding. Ved Lore er vernegrensen foreslått i vannkanten, og båter som er trukket opp på land er utenfor verneforslaget. Det er ikke forbud mot båtopplag i forslaget til forskrift for Steinsfjorden biotopvernområde. Ved en feil er det likevel tatt inn unntak for båtopplag på egen eiendom i § 4. Fylkesmannen anbefaler å ta dette punktet ut.

Åkervanningsanlegg er omtalt under forskrifter generelt, jf. kapittel 8. For holmene som ligger innenfor det foreslåtte verneområdet har Fylkesmannen foreslått en forskriftsendring som gjør det mulig å søke om vegetasjonsrydding. Fylkesmannen har også foreslått at det åpnes for jakt innenfor de delområdene som omfatter hekkeholmene, jf. kapittel 8. I Steinsfjorden biotopvernområde er det foreslått jaktforbud, og Fylkesmannen fastholder dette på bakgrunn av den store mengden fugl som bruker fjorden. Det foreslås imidlertid en endring i forskriften fordi foreslått tekst er noe upresis. I henhold til forskriften § 3 så er bruk av skytevåpen ikke tillatt i den isfrie delen av året. Fylkesmannen foreslår at den endres noe.

Kraftledninger

Fylkesmannen viser til at kraftledningen går like utenfor vernegrensen, og mener foreslått forskrift gir Statnett nødvendig handlingsrom.

Oppsummert foreslår Fylkesmannen følgende endringer i forskriften:

§ 3 Vernebestemmelser:

Omskriving av § 3 nr. 2 til: *Bruk av skytevåpen er kun tillatt på islagte områder.*

§ 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Ny § 4 nr. 2: *Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven på hekkeholmene i delområdene Gåsa, Bøtet og Småøyene.*

§ 4 nr. 6 tas ut: *Opplag av båt på egen eiendom eller i henhold til tinglyst båtrett.*

§ 5 Regulering av ferdsel:

Ny § 5 nr. 3: *Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.*

§ 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Nye punkter:

- 2. *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til vegetasjonsrydding på hekkeholmene.*
- 11. *Etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*
- 12. *Etablering av varmepumpe til fjorden.*
- 13. *Etablering av ny fellesbrygge til erstatning for eksisterende spredte brygger, båtfester og moringer.*
- 14. *Motorferdsel for punktene § 7 nr. 11, 12 og 13.*

Fylkesmannen tilrår at Steinsfjorden vernes som biotopvernområde, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over. Fylkesmannen tilrår at samtlige foreslåtte hekkeholmer vernes som egne biotopvernområder. Unntaket er Holmenskjæret som Fylkesmannen lar inngå i Steinsfjorden biotopvernområde.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Områdene i Steinsfjorden som foreslås vernet som biotopvernområde er viktig som rasteområder og områder for næringssøk. I tillegg er det seks delområder som er viktige hekkelokaliteter. Dette er *Østbråtaskjæret, Suserudskjæret, Gåsa, Bøtet, Maurøya og Småøyene*. Etter direktoratets syn er det sammenfall i verneformålet for alle delområdene som ligger i Steinsfjorden, unntatt Steinsvika. Direktoratet foreslår derfor at samtlige foreslåtte biotopvernområder inkluderes i et større biotopvernområde. Dette er en mer hensiktsmessig løsning med tanke på bruken av området for publikum, og det gir en enklere forvaltning i og med at man bare har en forskrift for samtlige områder.

Subsidiært tilrår direktoratet at de foreslåtte hekkeholmene vernes som biotopvernområder slik de er foreslått i Fylkesmannens tilrådning, men med justeringer i forskrifter jf. kommentarer i kapittel 8.

Arbeidet med kommunedelplanen for Steinsfjorden er startet opp, men foreløpig foreligger det ikke noe konkret planforslag. Etter direktoratets vurdering er det ikke noen tvil om at

Steinsfjorden har store naturverdier og området oppfyller kriteriene for biotopvernområde etter naturmangfoldloven. En kommunedelplan innebærer ikke en varig sikring mot arealdisponeringer og aktiviteter som kan svekke eller ødelegge verneverdiene og direktoratet støtter derfor ikke Fylkesmannens anbefaling om bruk av kommunedelplan.

Bakgrunnen for å åpne for bruk av skytevåpen på islagte områder framgår ikke av tilrådingen fra Fylkesmannen. Fylkesmannen har i ettertid opplyst at motivasjonen er å unngå at det jaktes i områdene bortsett fra i perioden når det er islagt. Etter direktoratets vurdering kan en slik bestemmelse virke unødvendig, i og med at fugl og eventuelt annet vilt vil trekke bort fra islagte områder. Direktoratet vil derfor ikke tilrå at det åpnes for jakt i verneområdet bortsett fra hekkeholmene *Gåsa*, *Bøtet* og *Småøyene*. De øvrige holmene og øvrig areal anbefales det et generelt jaktforbud.

Direktoratet har i de generelle kommentarene i kapittel 8 kommentert Fylkesmannens forslag om fellesbrygge og forholdet til vegetasjonsrydding, og viser til dette. I forskriftens § 7 er det videre foreslått at det kan søkes om «*mindre oppgradering og utvidelse av eksisterende båtbygger, båtfester og badeplasser*». Direktoratet mener dette vil kunne danne grunnlag for en uønsket utvikling i forhold til verneformålet. Det vil videre være vanskelig å definere hva som skal ligge i begrepene, og foreslår at disse erstattes med «*vedlikehold*». Tiltak som går ut over vedlikeholdsbegrepet vil måtte omsøkes etter forskriftens generelle dispensasjonsbestemmelser, jf. § 8 og naturmangfoldloven § 48.

Direktoratet vil med bakgrunn i en samlet vurdering tilrå at Steinsfjorden biotopvernområde opprettes, og at samtlige av de foreslåtte mindre biotopvernområdene i Steinsfjorden inkluderes i det verneområdet. For øvrig gir direktoratet sin tilslutning til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er utarbeidet ny forskrift etter høring, jf. kommentarene i kapittel 3.3.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilråding

Departementet har fått opplyst fra Hole kommune at arbeidet med kommunedelplanen er satt i bero inntil videre. Vannscootere reguleres på lik linje med andre motorbåter. Hastigheten for båter og vannscootere settes til 5 knop innenfor hele verneområdet. Klima- og miljødepartementet vil bemerke at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, jf. forskriftens § 4. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 kan det søkes om etter § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Eksisterende 132 kV linje Ringerike – Smestad går innenfor verneområdet over en kort strekning. Hvis en oppgradering av kraftlinjen blir aktuelt, legges det til grunn at en slik oppgradering ikke vil skade verneverdiene nevneverdig, jf. § 4 i verneforskriften, forutsatt at oppgradert kraftlinje ikke legges lenger inn i verneområdet enn eksisterende kraftlinje, at eventuelle nye mastepunkter ikke plasseres ute i vannet i verneområdet samt at eventuell tyngre motorferdsel ved oppgraderingen begrenses til ryddebeltet. Med disse forutsetninger er vernet ikke til hinder for en oppgradering av kraftlinjen. Dersom det ikke er mulig å gjennomføre en slik oppgradering innenfor disse rammene, vil det på vanlig måte måtte søkes om dispensasjon, jf. forskriften §§ 7 og 8. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og anbefaler at Steinsfjorden biotopvernområde opprettes i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.3 Steinsvika naturreservat på ca. 263 dekar, Hole kommune

Arealet er privat eid.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et våtmarksområde med særlig stor betydning som raste- og næringsområde for et stort antall våtmarksfugler under vår- og høsttrekk. Naturtypen evjer, bukter og viker finnes i området. I Steinsfjorden er det bare Steinsvika som har gode forhold for vadere, med eksponerte mudderbanker på lav vannstand. Steinsvika er den viktigste enkeltlokaliteten for våtmarksfugler i hele våtmarkssystemet. Strandengene og vier- og seljekrattet på land inn imot den dyrka marka er viktige nærings- og hekkelokaliteter for en rekke ulike fuglearter.

Planstatus

Landarealet er vist som LNF-område, med naturvern som dominerende verdi i kommuneplanen.

Inngrepsstatus

Det er en brygge på vestsiden av Steinsvika. På begge sider av vika er det noen båtplasser. Det er gravd en kanal fra litt ut i vika og inn til dyrka mark for å få vann inn til pumpehus og vanningsanlegg.

Merknader til verneforslaget

Avgrensing

Steinsvika Utmarkslag foreslår at arealet sør for kalkovnstangen på vestsiden av vika tas ut. Denne vika brukes ikke til hekking og tangen er mye brukt til rekreasjon.

Hole kommune, Steinsvika Utmarkslag og berørte grunneiere anbefaler at verneforslaget reduseres slik at det ikke kommer i konflikt med Steinssletta kulturlandskap. De mener området er godt nok sikret, men dersom et sterkere vern er ønsket, kan det gjøres avtale med den enkelte grunneier.

Naturvernforbundet i Buskerud mener at det foreslåtte naturreservatet i Steinsvika bør utvides, selv om deler av området nå er tatt i bruk som beite.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) påpeker at Steinsvika er den viktigste vannfugllokaliteten i Tyrifjordområdet. NOF mener det er uheldig at store deler av landarealet i Steinsvika er utelatt. De ønsker ikke at det unike området deles opp i to små forvaltningsenheter. De anbefaler at det tas med areal helt nord til jordekanten. De mener det bør tas med vannareal sør til Småøyene.

Landbruk

Steinsvika Utmarkslag og grunneiere ønsker å kunne vedlikeholde kanalen inn til vanningsanlegget, og mudring bør være tillatt uten søknad. En eventuell søknadsbehandling må ikke ta for lang tid. Flere ønsker å kunne vedlikeholde gjerder og renske grøfter uten søknad eller meldeplikt.

Båtbruk

Grunneiere understreker at det må være lov å bruke eksisterende båtplass, og de ønsker mulighet for å kjøre båten ned til vannet med traktor og henger over beitearealet.

Jakt og fiske

Steinsvika Utmarkslag mener det må kunne jaktes på kanadagås etter søknad.

Norsk Ornitologisk Forening mener jaktforbud er helt nødvendig. Det bør også etableres en jaktfri sone utenfor reservatet. Båttrafikken inn i vika er forstyrrende for fuglelivet, det er særlig noe forstyrrelse i forbindelse med fiske.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Avgrensning

Steinsvika ligger inn mot Steinssletta, som er et nasjonalt utvalgt kulturlandskap. Her er det fastsatt bestemmelser med målsetting å bevare og fremme kulturlandskapet, og det er inngått avtaler med grunneierne om forvaltningen. Steinsvika (både vann- og landområdene) er et av de viktigste enkeltområdene i verneplanen. Det er en grunn og næringsrik vik med et stort sumpområde innenfor det åpne vannarealet, som gir næring for en rekke ender, svaner, gjess, vadere, dykkere og riksefugler. En rekke rødlistede fuglearter hekker eller finner næring i Steinsvika. Fugletellingene viser at et svært høyt antall fugl benytter området i forhold til vikas beskjedne areal. Fylkesmannen ser ikke noen stor konflikt mellom de to forvaltningsregimene, men ønsker likevel ikke å ha overlappende areal med to ulike hovedformål. Fylkesmannen tilrår at vernegrensen legges slik at den går i vannlinjen. Da vil vannarealet vernes som naturreservat, mens landarealet forvaltes som kulturlandskap. I vurderingen er det lagt avgjørende vekt på at arealet i dag er en del av et statlig utvalgt kulturlandskap. Fylkesmannen mener de viktige biologiske verdiene kan ivaretas gjennom kulturlandskapsprosjektet. I Steinsvika er det nå ryddet vegetasjon og gjenopptatt beite etter et opphold siden 1950-åra.

Fylkesmannen forutsetter et nært samarbeid mellom grunneiere, miljøvernforvaltningen og landbruksforvaltningen om skjøtsel og forvaltning av kulturlandskapet i Steinsvika. Det forutsettes også at dagens praksis med registrering av både fugl og vegetasjon videreføres gjennom kulturlandskapsprosjektet. Dette kan gi nyttig kunnskap om ulike fuglearters preferanser med hensyn til vegetasjon og skjøtsel. Fylkesmannen vil vurdere å anbefale en utvidelse av reservatet, dersom kulturlandskapsprosjektet på et senere tidspunkt avsluttes eller det viser seg at naturverdiene ikke blir tilstrekkelig ivarettatt.

Vika som er inkludert lengst sørvest i verneforslaget er ikke en naturlig del av våtmarksområdet i Steinsvika. Fylkesmannen tilrår at grensen flyttes litt nordover slik at vika blir liggende utenfor det foreslåtte verneområdet.

Landbruk, båtbruk og jakt

Se kapittel 8 for generelle kommentarer til forskriftene vedrørende jakt, fiske, båttrafikk, grøfter, mudring og åkervanningsanlegg. Eksisterende båt plasser kan videreføres. Motorisert ferdsel for frakt av båt ned til vika vil skje på beitet og utenfor det foreslåtte reservatet.

Oppsummert foreslår Fylkesmannen en del endringer i forskriften fordi verneforslaget nå kun omfatter vann- og strandarealer.

I formålsparagrafen § 1 tas *Hekkeområder* ut av verneformålet.

I § 3 *Vernebestemmelser* gjøres følgende endringer:

§ 3 nr. 4: "*Teltleir*" tas ut

§ 3 nr. 5: "*Teltslagning, plassering av husbåt og oppsetting av kamuflasjeinnretninger er forbudt*" tas ut.

§ 3 nr. 7: "*Bålbrenning er ikke tillatt, utenom godkjente, merkede båt plasser i henhold til forvaltningsplan*" tas ut.

I § 4 *Generelle unntak fra vernebestemmelsene* gjøres følgende endringer:

§ 4 nr. 3: "*Tradisjonell slått*" tas ut.

§ 4. nr. 6: "*Fjerning av skog og kratt som er til sjenanse for jordbruket i en sone på 3 meter langs grensen mot dyrket mark*" tas ut.

I § 5 *Regulering av ferdsel*:

Ny § 5 nr. 3N: *Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.*

I § 6 *Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene*:

§ 6 nr. 1 endres som følge av endringer i § 3

§ 6 nr. 3 tas ut.

I § 7 *Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser*:

§ 7 nr. 2 skrives om til: *Beitetiltak, herunder oppsetting av gjerde etter retningslinjer i forvaltningsplan*

Ny § 7 nr. 7t: *Etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Følgende punkt tas ut: *Rydding, merking og tilrettelegging av stier i henhold til forvaltningsplanen.*

Fylkesmannen tilrår at Steinsvika vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Steinsvika med tilhørende landareal er den viktigste lokaliteten for fugl i hele Tyrifjordsystemet. Direktoratet mener det ikke bør være problematisk at det ligger et verneområde inne i et nasjonalt utvalgt kulturlandskap. Omtrent halvparten av de 22 nasjonalt utvalgte kulturlandskapene overlapper helt eller delvis med eksisterende verneområder. Direktoratet understreker at det er et felles mål for verneområdet og det utvalgte kulturlandskapet. Som for det utvalgte kulturlandskapet, er det også ut fra verneinteressene ønskelig at området skjøttes, blant annet ved at det beites i området. For å ivareta dette området i et langsiktig perspektiv, mener direktoratet at vern etter naturmangfoldloven gir den beste sikringen, uavhengig av ordningen med utvalgte kulturlandskap. En avtale som er tidsbegrenset og som er avhengig av grunneiers ønske om å være part i dette, er etter direktoratets syn for usikkert, og gir heller ikke noe formelt vern mot utbyggingsinteresser av ulikt slag. For å understreke betydningen av kulturlandskapsverdiene i området er dette også tatt med i formålsbestemmelsen for området.

Ved et vern vil grunneier ha fortrinn til å gjennomføre skjøtselstiltak på lik linje som gjennom ordningen med nasjonalt utvalgte kulturlandskap (jf. nml. § 47). Ved et vern vil en videre ha hjemmel i naturmangfoldloven til å gjennomføre skjøtsel, også dersom grunneier i et utvalgt kulturlandskap ikke ønsker å være part i ordningen.

Direktoratet mener det ikke er ønskelig å endre grensen slik Fylkesmannen foreslår. Det betyr også at en del av forskriftsendringene som Fylkesmannen har foreslått må endres. Direktoratet er imidlertid enig med Fylkesmannens forslag til en mindre endring av grensen i sør-vest.

Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform, men er uenig i Fylkesmannens

forslag til endring i avgrensning, og tilrår avgrensning som omtalt over. Det er foretatt noen mindre endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 3.3.

Direktoratet viser forøvrig til de generelle kommentarene i kapittel 8 og slutter seg for øvrig til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Steinsvika som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Vannscootere reguleres på lik linje med andre motorbåter. Departementet slutter seg for øvrig til Fylkesmannen og tilrår at Steinsvika naturreservat opprettes i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.4 Søndre Tyrifjorden naturreservat på ca. 5848 dekar, hvor ca. 147 dekar landareal, Modum og Ringerike kommune

Fuglelivet i den sørvestlige delen av Tyrifjorden og Bergsjø har vært fredet siden 1954. Verneforslaget for Søndre Tyrifjorden omfatter den nordligste delen av dette fredningsområdet, og inkluderer i tillegg de grunne arealene videre nordover til Nakkerud. Enkelte strandstrekninger er eid av Modum eller Ringerike kommune og en større del er eid av Bane NOR (tidligere Jernbaneverket). Resterende strandstrekninger er i privat eie. På land er det på vestsiden inkludert to vikar ved Nakkerud og et sumpområde i Henovika.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort våtmarksområde av stor økologisk betydning for plante- og dyreliv. Søndre Tyrifjorden er særlig viktig som trekk- og overvintringsområde for våtmarksfugler. Det er de store, produktive gruntvannsarealene med mudderbanker, evjer, bukter og vikar som har særlig verdi for fuglelivet i store deler av året. Dette er viktige beiteområder for andefugler gjennom hele den isfrie delen av året. Ved lav vannstand er mudderbankene viktige rastekområder for vadere under trekket.

Planstatus

Arealet langs stranda i Modum kommune er LNFR-område i kommuneplanen. I Ringerike kommune er deler av stranda på Nakkerud friområde, resten er LNF-område.

Inngrepsstatus

Det er flere vanningsanlegg i strandkanten og det finnes flere båtfester, båtbrygger og båtutsettingsramper, både kommunale og private. Det er lagt til rette for friluftsliv og badeliv flere steder langs vannet. En kraftledning - 420 kV Sylling-Ringerike - går langs og igjennom verneområdet. Distribusjonsnett går også langs og igjennom verneområdet.

Merknader til verneforslaget

Enkelte grunneiere foreslår området vernes som biotopvernområde, mens andre er skeptiske til vern. De ber om at regelen om båndtvang for hunder bør følge bestemmelsene i hundeloven. Grunneiere ved Nakkerud ser ingen gode grunner for at det skal bli et naturreservat ved Nakkerud, og de mener det bør gis kompensasjon.

Modum kommune mener det bør presiseres i forskriften at mange punkter gjelder kun landbaserte forhold. Reglene for båndtvang bør samordnes med kommunens bestemmelser.

Jernbanelverket legger til grunn at verneplanen ikke vil legge hindringer i veien for drift og vedlikehold av Bergensbanen.

Norsk Ornitologisk Forening støtter verneforslaget.

Avgrensning

Grunneiere ber om grensejusteringer, bl.a. at nordre del av Furetangen, området ved Bånnberget og hage eller parkareal tas ut av verneplanen. Andre ber om at vernegrensen følger vannkanten og strandlinjen, men at mudderbanker gjerne kan vernes. Eiere av Natvedt camping ber om at vernegrensen endres slik at eiendommen kun berøres av et verneområde, og da biotopvernområdet. Videre bes det om at Nakkerud ikke blir berørt av planen, og at egen brygge blir holdt utenfor. Vernegrensen bør følge vannstand 62 moh.

Modum kommune mener landarealene som inkluderes blir tydelig merket i terrenget. Ved Fure i nordøst går foreslått verneområde lenger nord enn det eksisterende fuglefredningsområdet. Her er det ikke gruntvansområde, og verneverdiene er marginale. Kommunen foreslår at dette området tas ut.

Landbruk, vanningsanlegg og grøfter

Grunneiere ber om at det tas hensyn til beite, skogsdrift, vanningsanlegg og drenering inkludert kanaler. De påpeker at reparasjon av vannledning og erosjonsskader etter lekkasjer må kunne skje straks og uten søknad, f.eks. ved lekkasje fra hovedledningen til bygdas vannverk, som går over deres eiendom.

Båtbruk, båt plasser og brygger

Grunneiere viser til at de har båt plasser og bøyer som de forventer de fortsatt skal kunne bruke. De forutsetter at molo og båt plasser med rensed innløp, samt flytebrygger og plattinger fortsatt skal kunne brukes. Videre forutsettes det at båter kan lagres på land og ankres i bukta og en privatperson ber om at det tas inn skriftlig i planen at Nakkerud Vel kan bruke motorisert redskap for utsetting og inntaking av brygga, samt nødvendig reparasjon.

Friluftsliv, jakt og fiske

Fra grunneiere er det pekt på at vernet ikke må være til hinder for å kunne holde kurs og samlinger for barn og ungdom i opplæring i bruk av båt, kajakkpadling, orientering og telting, muligheten for å rydde sti ut til bade plass og eventuelt ha beitedyr i strandsonen.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Generelle merknader

Det er noe mindre data om naturverdiene her enn i nordre del av Tyrifjorden, men Fylkesmannen vurderer likevel dette området som kvalifisert for vern som naturreservat. De store grunne partiene i denne delen av fjorden er næringsområde for et stort antall våtmarksfugler store deler av året. Vern som biotopvernområde må knyttes til en eller et bestemt antall arter, og gjerne til begrensede tider av året, og vern som biotopvernområde er derfor ikke aktuelt.

Merknader til avgrensning

Grensen mellom Søndre Tyrifjorden naturreservat og Vikersund-Bergsjø biotopvernområde er foreslått slik at den deler Natvedt camping på østsiden, og et næringsareal på vestsiden av fjorden. Fylkesmannen tilrår å flytte denne grensen litt nordover slik at hele strandsonen langs campingarealet og næringsarealet blir liggende i biotopvernområdet. Utenfor Furetangen er det ikke grunne arealer, og Fylkesmannen tilrår at grensen endres slik at Furetangen tas ut. Nord til

Nakkerudvika er det gruntvannsområde, og det er en naturlig del av Søndre Tyrifjorden. Fylkesmannen foreslår tre mindre endringer ved Nakkerud, ved å ta ut landarealer som er opparbeidet som bruksareal eller har hagepreg. Ellers mener Fylkesmannen at verneforslaget vil være til liten ulempe for eiendommene ned mot vannet da grensen i hovedsak går i vannkanten, med unntak av noen få viker med sump og kratt.

Merknader til forskriften

Siden vernegrensen i stor grad går i vannkanten, vil mye av den aktiviteten som er beskrevet ikke foregå i verneområdet. Eksisterende anlegg skal kunne vedlikeholdes. Kurs og samlinger for barn og ungdom er positive tiltak, men for større samlinger innenfor reservatet må det eventuelt søkes om tillatelse. Ved brudd på vannledninger og fare for erosjonsskader viser Fylkesmannen til foreslått punkt i forskriften § 4, som sier at arbeid kan igangsettes straks. Fylkesmannen er enig i at generelle regler for båndtvang kan gjelde, og tilrår å ta ut punktet i forskriften om båndtvang.

Fylkesmannen foreslår at følgende punkt tas ut av verneforskriften fordi det nesten ikke er landareal med i verneforslaget: *forbudet mot teltleirer, forbudet mot opplag av båter og bålforbudet, samt mulighet for motorferdsel for bortkjøring av avfall*. Videre foreslås det at *forbudet mot fortøyning og oppankring av båter ut over ett døgn varighet tas ut i Søndre Tyrifjorden*.

Forskriften har ikke forbud mot motorisert ferdsel på vann, slik at bryggen på badestranden kan fraktes ut og inn med motorisert redskap. Fylkesmannen foreslår å ta ut punktet i forskriften om forbud mot opplag av båter siden det er svært lite landareal inkludert. I et så stort naturreservat som det foreslåtte Søndre Tyrifjorden, med brukerinteresser og verneverdier spredt ut over et stort areal, synes et slikt forbud unødvendig. Fortøyning og oppankring av båter ut over ett døgn varighet er ifølge høringsforslaget bare tillatt ved eksisterende eller godkjent brygge eller båtfeste. Etter et eventuelt vernevedtak vil dette bli registrert i forvaltningsplanen slik at godkjente plasser fortsatt skal kunne brukes.

Vedlikehold av jernbanelinjen er generelt tillatt i medhold av § 4, Generelle unntak fra vernebestemmelsene.

Oppsummert foreslår Fylkesmannen følgende endringer i forskriften;

I § 3 Vernebestemmelser:

Følgende punkter tas ut:

- *Hunder skal holdes i bånd i perioden f.o.m. 1. april t.o.m. 31. oktober.*
- *Forbud mot opplag av båter.*
- *Forbud mot teltleirer.*
- *Forbud mot bålbrenning.*

I § 4 Generelle unntak for vernebestemmelsene:

§ 4 nr. 10 om ryddesone endres til: *Ryddesonen langs dyrka mark utvides til 5 meter.*

I § 5 Regulering av ferdsel:

Ny § 5 nr. 3: *Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.*

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

§ 7 nr. 5 tas ut; *Nødvendig motorferdsel for bortkjøring av avfall etter retningslinjer i forvaltningsplan.*

Ny § 7 nr. 10: *Etablering av nye grøfteamlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Fylkesmannen foreslår å endre vernegrensen mellom Vikersund og Bergsjø biotopvernområde og Søndre Tyrifjorden naturreservat slik at Natvedt gård og camping i sin helhet blir liggende med arealer kun i tilknytning til biotopvernområdet i samsvar med innspill fra grunneierne. Grensen foreslås derfor flyttet 170 meter nordover. Fylkesmannen tilrår at Søndre Tyrifjorden vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurderinger og tilrådning

Når det gjelder bestemmelsene i § 3 vedrørende båndtvang og opplag av båter, finner direktoratet det riktig ikke å ta ut disse, selv om landarealet er lite. Begge inngår i de standardiserte forskriftsmalene for reservater, og særlig båndtvangsbestemmelsen anses viktig for fuglelivet. Direktoratet har ingen kommentarer til Fylkesmannens tilrådning utover dette og slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet og tilrår vern av Søndre Tyrifjorden som naturreservat. Det er foretatt noen endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 8 og kapittel 3.3.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Departementet vil understreke at drift, vedlikehold og oppgradering av dagens jernbanelinje over Henovika er hjemlet i vernebestemmelsene § 4. Departementet mener det av hensyn til fuglelivet er nødvendig å regulere idrettsarrangement og andre større arrangementer. Vannscootere reguleres på lik linje med andre motorbåter. Hastigheten for båter og vannscootere settes til 5 knop innenfor hele verneområdet, bortsett fra i merket farled, hvor den er satt til 25 knop. Departementet vil vise til at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, jf. forskriftens § 4. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 kan det søkes om etter § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår at Søndre Tyrifjorden naturreservat opprettes i samsvar med vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 27. august 1954 nr. 5 om fredning av fuglelivet, Tyrifjorden, Modum kommune, Buskerud.

11.5 Vikersund – Bergsjø biotopvernområde på ca. 3232 dekar, hvorav ca. 200 dekar landareal, Modum kommune

Området utgjør den sørligste delen av området i Tyrifjorden og Bergsjø som har hatt fuglelivsfredning siden 1954. Vannstanden er relativt stabil, men flomtopper inntil 1,5 meter over normal vannstand forekommer. Modum kommune eier en del av strandstrekningene og øyene. Resten av strandstrekningene er i privat eie.

Verneverdier

Formålet med biotopvernområdet er å bevare et viktig overvintringsområde for våtmarksfugl. Området har særskilt økologisk betydning som overvintringslokalitet for sangsvane, knoppsvane, kvinand, sothøne, laksand, storskarv, stokkand, toppand og fossekall. Området er viktigst i kalde vintre når det er få isfrie lokaliteter andre steder. Våtmarksfuglene veksler internt mellom Tyrifjorden og Bergsjø gjennom vinteren, og området må sees under ett. I Vikerfossen gyter den

ene av de to storørretstammene som har Tyrifjorden som oppvekstområde. Dette er den siste gjenværende storørretstammen i landet som gyter i utos.

Planstatus

Det meste av strandlinjen langs Bergsjø er LNFR, friområde eller grønnstruktur.

Inngrepsstatus

Det er flere vanningsanlegg i strandkanten. En del private og offentlige brygger og båtusettingsramper og båtfester finnes innenfor det foreslåtte verneområdet og det er lagt til rette for friluftsliv og badeliv flere steder langs vannet. Heggeveien krysser over området med en bru ved Viker-Tangen. I tillegg er det en veibru ved Geithus, like ved Drammenselven papirfabrikk. Enkelte delstrekk av kraftlinjer ligger innenfor verneområdet.

Merknader til verneforslaget

Modum kommune foreslår at biotopvernområdet utelukkende skal omfatte vannflatene. Nord for Tangen er det fylt ut i vannet i henhold til godkjent reguleringsplan, og grensen må justeres utenom disse boligtomtene. Det bør være mulig med vegetasjonsrydding på øyene av hensyn til friluftslivet.

Natvedt gård og camping mener det ikke er dokumentert verneverdige naturverdier ved Natvedt, og at lovens krav om dokumentasjon for vern dermed ikke er oppfylt. Eiendommen ligger i både foreslått naturreservat og biotopvernområde. De mener et eventuelt vern må være biotopvernområde, ikke reservat. Det må tydeliggjøres hva en vil oppnå med nytt vern i forhold til eksisterende fuglefredning.

Tyrifjord hotell viser til at de har en strandlinje på 200 meter og en båthavn med 120 båtplasser. De forutsetter at planen ikke legger begrensninger på denne bruken, og at planen ikke legger begrensninger på eventuelle planer for utbygging på land.

Norsk Ornitologisk Forening støtter forslaget, men mener jakt ikke bør være tillatt. De viser til at det er lang tradisjon for at fuglelivet er fredet, og at det er mye fugl også resten av året.

Merknader til forskriften

Modum kommune foreslår følgende endringer i forskriften;

I § 4:

- "Teltleir" bør tas ut da det ikke er aktuelt på vannflaten.
- Vikersund Fiske må kunne sette ut ørret av stedefgen stamme ut over det antall som er konsesjonspålagt, dette foreslås som generelt tillatt.

I § 5: Bør endres til 1. november – 31. mars da det er uheldig at ferdselsforbudet kommer så tidlig som 1. oktober på grunn av fine høstdager til friluftsbuk.

Forslag om nytt punkt under § 6: Nødvendig motorferdsel i forbindelse med fiskekultiveringstiltak.

Tyrifjord hotell mener verneforskriften i større grad bør gjenspeile at biotopvernområdet ikke omfatter landområder, og foreslår at bestemmelsene gjennomgås slik at dette kommer tydeligere fram. Hotellet foreslår å ta ut forbudet mot teltleirer, forbudet mot større arrangementer bør konkretiseres eller tas ut, eventuelt begrenses tidsmessig. Det bør presiseres at bryggeanlegg kan vedlikeholdes uhindret. Forbudsperioden for motorferdsel bør endres til 1. november – 31. mars. Det bør kunne gis dispensasjon for energieffektiviseringstiltak, for eksempel sjøvarmepumper.

Vikersund fiske ønsker at forskriften endres på følgende punkt:

I § 4: bestemmelsene bør ikke være til hinder for:

- Utsetting av stedegen fisk i henhold til utsettingspålegg eller i henhold til Vikersund fiskes kultiveringsstrategi.
- Skjøtsel og tilretteleggingstiltak for sportsfiske.

I § 6: ferdselsbestemmelsene bør ikke være til hinder for:

- Nødvendig motorferdsel i forbindelse med fiskekultiveringstiltak.

Natvedt camping har badeplass, badebrygge og stupetårn, noe som krever jevnlig vedlikehold. Det må være mulig å bruke båt, fiske, trekke opp båter på stranden og sette ut båter. Strandsonen beites og pleies som kulturlandskap. Det er privat kloakkledning over fjorden til kommunalt mottak, og gården har vanningsanlegg for vanning og vanninntak for reservevann. Disse anleggene og badeanlegget må kunne repareres omgående. Grøfteavløpene må kunne vedlikeholdes, og det må være tillatt å nygrøfte ved behov. Om vinteren kjøres det opp skiløyper på isen, og skøytebane når forholdene ligger til rette for det. Det må ikke legges restriksjoner på naturlig bruk og utvikling av driften.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Verneverdien i det foreslåtte biotopvernområdet er dokumentert i høringsforslaget.

Merknader til avgrensning

Fylkesmannen tilrår å endre grensen ved Tangen i tråd med vedtatt reguleringsplan, samt å ta ut en strekning langs land ved Vikersund. Dette er kommunesentrum i Modum. Strandkanten er en fylling, og kommunen har ønske om en opprusting. Innerst mot land er det ikke åpent vann om vinteren, da det er grunt og fryser raskt til. Grensen mellom Søndre Tyrifjorden naturreservat og Vikersund-Bergsjø biotopvernområde er foreslått slik at den deler Natvedt camping på østsiden, og et næringsareal på vestsiden av fjorden. Fylkesmannen tilrår å flytte denne grensen litt nordover slik at strandsonen langs hele campingarealet og næringsarealet grenser inntil biotopvernområdet.

Merknader til forskriften

Vedlikehold av eksisterende anlegg er generelt tillatt. Mulighet for vegetasjonsrydding på øyene er hjemlet i § 3.

Fylkesmannen er enig i at motorferdselsforbud 1. nov – 31. mars er tilstrekkelig i forhold til funksjonen som overvintringsområde. Tilsvarende kan forbud mot arrangement også gjelde kun i vinterhalvåret, 1. nov – 31. mars. Forbudet mot teltleirer kan tas ut da verneområdet nesten utelukkende omfatter vannflate.

I og med at storørreten er en del av verneformålet, vil utsetting av yngel kunne regnes som et skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for tiltak, men praktisk utøver kan gjerne være Vikersund fiske. Tiltaket må være etter avtale med forvaltningsmyndigheten. Nødvendig motorferdsel er tillatt i forbindelse med skjøtselstiltak. Fylkesmannen mener at siden verneformålet er knyttet til overvintring av fugler, bør jakt kunne tillates utenom denne tiden. Fylkesmannen tilrår at det tas inn i forskriften at jakt ikke er tillatt i perioden 1. november – 31. mars.

I forskriften er det et punkt som gir mulighet for tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk, og tilretteleggingstiltak for sportsfiske kan vurderes etter dette punktet. Fylkesmannen tilrår at brygger spesifiseres i forskriften § 4. Fylkesmannen mener noe tilrettelegging for båtliv ikke er i strid med verneformålet. Det er også behov for en viss utvikling siden så stor del av Modums

strandlinje foreslås vernet. Fylkesmannen tilrår at det tas inn en mulighet for å få tillatelse til mindre oppgradering og utvidelse av eksisterende båtbygger, båtfester og badeplasser, og mulighet for etablering av ny fellesbrygge til erstatning for eksisterende spredte anlegg, jf. kapittel 8. Fylkesmannen tilrår å ta inn mulighet for å kjøre opp skiløype eller brøyte skøytebane som søknadspliktig tiltak.

Fylkesmannen foreslår følgende endringer i verneforskriften:

I § 3 *Vernebestemmelser:*

§ 3 nr. 4 endres til: Bruk av biotopvernområdet til idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt *i perioden 1. november – 31. mars.*

I § 4 *generelle unntak fra vernebestemmelsene:*

Ny § 4 nr. 2: *Jakt etter gjeldende regler med unntak av i perioden 1. november – 31. mars.*

§ 4 nr. 3 endres til: *Vedlikehold av bygninger, bygger, broer, demning og andre anlegg...*

I § 5 *regulering av ferdsel*

§ 5 nr. 1 endres til: "Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt i perioden *1. november-31. mars. Bruk av vannscooter er ikke tillatt.*"

I § 7 *spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:*

Forslag til nye punkt i listen over tiltak forvaltningen etter søknad kan gi tillatelse til:

9. *Etablering av varmpumpe i fjorden.*

10. *Etablering av nye vann- og avløpsledninger, energi- og kraftanlegg eller anlegg for telekommunikasjon.*

11. *Mindre oppgradering og utvidelse av eksisterende båtbygger, båtfester og badeplasser, jf. retningslinjer i forvaltningsplanen. Tiltaket må ikke stride mot verneformålet.*

12. *Etablering av ny fellesbrygge til erstatning for eksisterende spredte bygger, båtfester og moringer. Tiltaket må ikke stride mot verneformålet.*

13. *Etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

14. *Preparering av skiløype eller skøytebane.*

15. *Nødvendig motorferdsel i forbindelse med §§, 7 nr. 4, 7 nr. 7, 7 nr. 8, 7 nr. 9, 7 nr.10 og 7 nr. 12.*

Fylkesmannen foreslår ilandstigningsforbud på Skartumholmen i perioden 15.4-31.07, da dette er en viktig hekkeholme for markrellterne. I tillegg foreslår Fylkesmannen en endring i vernegrensen slik at Natvet gård kun blir berørt av Bergsjø-Vikersund biotopvernområde, jf. også omtalen under område 9.4. Fylkesmannen tilrår at Vikersund-Bergsjø vernes som biotopvernområde, med endringer i forskrift og avgrensing som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Etter direktoratets vurdering vil det være naturlig å inkludere laksand og storskarv, som også er viktige arter i området, i formålet. Direktoratet vil understreke at vegetasjonsrydding må gjennomføres som en del av skjøtsel, og er derfor hjemlet i § 9. Fylkesmannen viser videre til at utsetting av yngel av storørret vil kunne regnes som et skjøtselstiltak. Direktoratet er ikke enig i dette. Storørreten er ikke en del av formålet, men leveområdet for arten er en del av formålet. Utsetting av fisk vil imidlertid kunne komme som et pålegg i forbindelse med en konsesjon, og dette er regulert i forskriftens §4. Fylkesmannen viser også til at tilretteleggingstiltak for utøvelse

av sportsfiske er hjemlet i forskriftens bestemmelse om forvaltning av fisk og vilt. Denne bestemmelsen er ment å gjelde for blant annet utsetting av fisk, kalking av vann og vassdrag og eventuelt andre fiskestellstiltak. Tilretteleggingstiltak for sportsfiske omfattes således ikke. Direktoratet stiller seg bak Fylkesmannens vurdering av at motorferdselsforbudet endres til å gjelde fra 1. november til 31. mars.

I etterkant av høringen har Fylkesmannen foreslått at det skal åpnes for ordinær jakt på de artene som ikke er omtalt i formålet, jf. gjeldende forskrift. Det er foreslått at det ikke kan utøves jakt etter 31.10. Området er spesielt viktig som oppholdsområde for fugl i vinterperioden, og det er også viktig for næringssøk og som rasteområde for fugl i de andre årstidene. Utøvelse av jakt vil være forstyrrende også for de artene som omfattes av verneformålet. Det må også tillegges vekt at det pr. i dag er forbud mot jakt i dette området gjennom det eksisterende Tyrifjorden dyrelivsfredningsområde. Dette jaktforbudet har vært gjeldende siden vernet ble gjennomført i 1954. Det understrekes at det er store arealer ellers i Tyrifjorden som det er anledning å jakte i. Det er kjent at slike jaktfrie områder, spesielt for gås, bidrar positivt til det totale jaktuttaket i området da de jaktfrie områdene blir viktige hvileområder. Med bakgrunn i dette og etter en samlet vurdering, vil direktoratet derfor ikke anbefale at det åpnes for jakt i Vikersund-Bergsjø biotopvernområde.

Direktoratet støtter Fylkesmannens forslag om at det etter søknad kan åpnes for å kjøre opp skiløype på isen. Direktoratet mener dette vil ha liten effekt på fuglelivet vinterstid, da man ut i fra sikkerhetsmessige forhold vil være nødt til å holde god avstand fra åpne partier i vannet. Med det store antallet brygger, båtplasser og lignende i området, mener direktoratet det ikke vil være forenlig med vernet at det åpnes for oppgradering og utvidelse av denne typen anlegg slik Fylkesmannen foreslår. Det vil etter forskriften være anledning for vanlig vedlikehold av eksisterende brygger.

Direktoratet ba Fylkesmannen sende et forslag til ilandstigningsforbud på Skartumholmen på en begrenset høring fordi det ikke var foreslått ferdsestrestriksjoner på holmen. På bakgrunn av denne høringen foreslår direktoratet at følgende bestemmelse tas inn i forslag til verneforskriften: *Ilandstigning og ferdsel på Skartumholmen i hekketiden fra 15. april til 31. juli er forbudt.*

Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag om å justere grensen mellom Vikersund-Bergsjø biotopvernområde og Søndre Tyrifjorden naturreservat, jf. også kapittel. 9.4. Det er også foreslått noen endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 3.3. For øvrig slutter direktoratet seg til Fylkesmannens vurdering og forslag til verneform og avgrensning av Vikersund-Bergsjø som biotopvernområde.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Departementet viser til at motorisert ferdsel og ferdsel på Geithusveien er tillatt og det samme er ordinært vedlikehold. Vannscootere reguleres på lik linje med andre motorbåter. I sør er grensen justert slik at eksisterende damkonstruksjoner ligger utenfor foreslått verneområde.

Departementet vil vise til at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, jf. forskriftens § 4. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 kan det søkes om etter § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Departementet slutter seg for øvrig til

direktoratet og tilrår at Bergsjø – Vikersund biotopvernområde opprettes i samsvar med vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 27. august 1954 nr. 5 om fredning av fuglelivet, Tyrifjorden, Modum kommune, Buskerud.

11.6 Vassbunn naturreservat på ca. 119 dekar, hvorav ca. 57 dekar landareal, Modum kommune

Vassbunn har vært en del av fuglefredningsområdet i sørvestre del av Tyrifjorden og Bergsjø siden 1954. Modum kommune eier ca. 20 dekar og resten er eid av private.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et rikt våtmarksområde med stor verdi for biologisk mangfold. Vassbunn har stor betydning som hekke- og oppholdsområde for våtmarksfugler og andre fugler tilknyttet naturtypen. Reservatet består av evjer, bukter og viker med mudderbanker og øyer. I Vassbunn er det registrert et stort antall hekkende fuglearter og mange forskjellige planter.

Planstatus

Det meste av arealet er satt av til bevaring naturmiljø i kommuneplanen, men det er også areal som er lagt ut som delvis LNF-område og delvis friområde.

Inngrepsstatus

Sørøst i reservatet er et jorde som ble fylt ut i våtmarka på 1970-tallet. Et uthus ligger i kanten av dette. En høyspentledning går over området.

Generelle merknader

Modum kommune mener avgrensning og bestemmelser harmonerer godt og har ingen merknader til forslaget. Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF), Buskerud mener det ikke bør være forbud mot skytevåpen og jaktforbud i Vassbunn. Norsk Ornitologisk Forening støtter verneforslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Fylkesmannen foreslår noen mindre justeringer av vernegrensen slik at en fylling kommer utenfor verneområdet og at det blir en vedlikeholdssone langs veien. Fylkesmannen foreslår også å justere forslaget til forskrift slik at ordinær landbruksdrift kan opprettholdes og han ønsker ikke å endre bestemmelsen for jakt. Fylkesmannen foreslår følgende endringer i forskriften:

I § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Ny § 4 nr. 8: *Ordinær landbruksdrift på dyrket mark avmerket på vernekartet.*

Endring i § 4 nr. 9: *Ryddesone langs dyrka mark er endret til 5 meter.*

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Ny § 7 nr. 9: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Fylkesmannen tilrår at Vassbunn vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Direktoratet mener det er det lite hensiktsmessig å inkludere området med jordbruksareal og tilrår at dette området tas ut. Direktoratet foreslår også noen endringer i forskriften, jf. kapittel 3.3 og i

avgrensningen etter høring. Direktoratet slutter seg forøvrig til Fylkesmannen og tilrår vern av Vassbunn som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Klima- og miljødepartementet vil bemerke at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, jf. forskriftens § 4. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 kan det søkes om etter § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår vern av Vassbunn naturreservat i samsvar med vedlagte forskrift og kart. Samtidig oppheves forskrift 27. august 1954 nr. 5 om fredning av fuglelivet, Tyrifjorden, Modum kommune, Buskerud.

11.7 Ådalselva naturreservat på ca. 2012 dekar, hvorav ca. 103 dekar landareal, Ringerike kommune

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et særegent og helhetlig elvesystem med flere evjer, bukter, viker og tjern i tilknytning til hovedløpet. Naturtypen har høy verneverdi. Elvestrekningen har også andre viktige naturtyper som rike kulturlandskapssjøer og gråor-heggeskog. De grunne delene av Begna er særlig viktig for overvintrende sangsvaner og elvestrekningen ved Semmen er et av landets mest benyttede enkeltlokaliteter for overvintrende sangsvane. Også andre våtmarksfugler overvintrer her. De grunne og produktive evjene og tjernene er viktige for en rekke våtmarksfugler om våren, på sommeren og om høsten.

Planstatus

Arealet langs elva og tjernene er vist som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepsstatus

Det er flere vanningsanlegg og grøfteutløp for jordbruksareal innenfor foreslåtte verneområde. Enkelte kraftlinjer krysser verneområdet flere steder og en gårdsvei krysser over sideløpet ved Hen.

Merknader til verneforslaget

Grunneiere går imot vern, etterlyser dokumentasjon på at det er behov for vern av Henstjern/Væla, og Ådalselva generelt, varsler erstatningskrav dersom det blir forbud mot uttak av tømmer, til å benytte vei og brønn, bruk av båtbygge og flytebygge, samt tap av fiskerettigheter og det påpekes at forvaltningsplan må være vedtatt før vernevedtaket.

Ringerike kommune og Ådalselva JFF foreslår verneformen biotopvernområde.

Norsk Ornitologisk Forening støtter verneforslaget.

Hen Gjestgiveri er positive til at myndighetene bidrar til å ivareta elva som leveområde for fugler. De reagerer likevel negativt på at allmennheten ikke skal kunne ferdes med motorbåt i enkelte områder, blant annet i Henstjern. Vernet bør ikke gå på bekostning av allemannsretten.

Avgrensning

En grunneier har pekt på at areal lengst nord i verneforslaget bør tas ut, da området ligger nær Hallingby og lokalbefolkningen trenger området til fiske og rekreasjon. Videre at areal som ligger på egen eiendom tas ut da det ikke er noe grunnlag for vern, at vernegrensen ved Hen bør følge vannspeilet og at grensa på nord- og østsiden av Fluettjern bør følge strandlinjen.

Landbruk, vanningsanlegg og grøfter

Grunneiere påpeker behovet for å vedlikeholde vanningsanlegg og grøfter. Dette inkluderer også mudring. Det kan også bli behov for å anlegge nye vanningsanlegg eller grøfteutløp. Det påpekes at det også er behov for å sikre elva mot å erodere elvebredden. En grunneier viser til at det også er behov for å sette opp gjerder for dyr som er på beite og at ved skogsdrift har han behov for å kysse elva. I tillegg har han badeplass og båtplass. Dette må kunne vedlikeholdes. Mener det er vanskelig å frakte ut skadde storfe (1000kg eller mer) med kjøretøy som er skånsomt mot markoverflaten.

Båtbruk, brygger, båtplasser m.m.

Fra grunneiere er det vist til at alle bør kunne ferdes med motorbåt i tjernene og at det er behov for lagring av båt og at bryggeanlegg må vedlikeholdes. Videre er det lagt til grunn at båt som er dratt inn til land og festet til et tre er tillatt.

Ringerike kommune og Ådalselva JFF foreslår at det generelt blir tillatt med motorbåt i tjernene for å opprettholde fiskemulighetene. De mener fartsgrensen bør være lik som for resten av elva, dvs. 5 knop.

Jakt og fiske

Ådalselva JFF og en grunneier mener det ikke bør stenges for all jakt. Det vises til at det blir særlig problematisk at muligheten for småviltjakt faller bort, inkludert bruk av hund. Jakt bør også være tillatt pga. flere revehi i området. Det legges til grunn at all fangst av vanddyr som fisk, kreps og ål er tillatt.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Generelle merknader

Det er ikke foreslått vern på grunn av spesielle trusler, men fordi elvestrekningen har store verneverdier. Dersom verneformålet kun var knyttet til vinteropphold for svaner og andefugler var vern som biotopvernområde mest aktuelt, men siden naturtypen er en viktig del av formålet, er naturreservat riktig verneform.

Merknader til avgrensning

Fylkesmannen mener at den foreslåtte avgrensningen i all hovedsak bør beholdes. Verneforslaget følger i hovedsak vannkanten, og Fylkesmannen mener vern vil være til liten ulempe for grunneiere og for friluftsliv. Fylkesmannen anbefaler imidlertid enkelte grensejusteringer: ved Fluettjern tilrås å ta ut noe av skogarealene, blant annet en hogstflate, på østsiden av Fluettjern og ved Henstjern tilrås at grensen endres til å følge vannkanten Dette gjør avgrensningen mer entydig.

Landbruk, vanningsanlegg og grøfter

Fylkesmannen tilrår at det åpnes for motorferdsel for skogsdrift på bakenforliggende skogareal. Dette bør være generelt tillatt på Henåa og Selta så lenge det er snødekt eller frossen mark eller islagt vann.

Båtbruk, brygger m.m.

Fylkesmannen har opprinnelig foreslått ulike fartsgrenser i elva og i tjernene. En grense på 10 knop i elva og 5 knop i tjernene. I de kommunale bestemmelsene er det satt en 5 knops grense i hele elva. Fylkesmannen anbefaler derfor å bruke samme fartsgrense i verneplanen.

Fylkesmannen tilrår å endre fartsbestemmelsen for Ådalselva til 5 knop i hele verneområdet.

Det er begrenset dokumentasjon på fuglelivet i tjernene om sommeren. Fylkesmannen foreslår derfor at forbudet mot bruk av motorbåt i tjernene i § 5 tas ut.

Jakt og fiske

Fiske inkludert krepsing er tillatt etter gjeldende regler.

Fylkesmannen foreslår følgende endringer i forskriften;

I § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Endring i § nr. 9: Ryddesone langs dyrka mark er endret til *5 meter*.

I § 5 Regulering av ferdsel:

Endring i § 5 nr. 2: Største tillatte hastighet for motorbåt er *5 knop*.

§ 5 nr. 3 tas ut. Punktet lyder: *Bruk av motorbåt er bare tillatt for grunneier og andre med godkjent brygge eller båtfeste i tjernene og evjene som ligger i tilknytning til Begna (sone A avmerket på vernekartet).*

Ny § 5 nr. 3: *Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.*

I § 6 Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene:

Ny § 6 nr. 6: *Nødvendig motorferdsel på Selta og på Henåa for skogsdrift på bakenforliggende areal. Gjelder på islagt vann og snødekt eller frossen mark.*

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Ny § 7 nr. 10: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Ny § 7 nr. 11: *Mulighet for motorferdsel i f.m. etablering av nye grøfteanlegg og vanningsanlegg.*

Fylkesmannen tilrår at Ådalselva vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilråding

Når det gjelder forbud mot motorisert ferdsel på vann i tjernene er det allerede forbudt jfr. motorferdselloven. Direktoratet tilrår også at annen motorisert ferdsel skal være søknadspliktig. Det er foretatt noen endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 3.3. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ådalselva som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilråding

Klima- og miljødepartementet vil bemerke at oppgradering eller fornyelse av eksisterende kraftlinjer er tillatt under forutsetning av at oppgraderingen eller fornyelsen ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, jf. forskriftens § 4. Oppgradering eller fornyelse som ikke faller inn under § 4 kan det søkes om etter § 7 i forskriften. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall er også hjemlet i § 4 i forskriften. Vannscootere

reguleres på lik linje med andre motorbåter. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og tilrår vern av Ådalselva naturreservat i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.8 Hovsenga naturreservat er på ca. 337 dekar, hvorav ca. 147 dekar landareal, Ringerike kommune

Ca. 40% av arealet er eid av Ringerike kommune, resten er i private eie.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et meandrerende elveparti som en interessant geomorfologisk formasjon med tilhørende biologisk mangfold. Randselva og Hovsenga er naturtype kroksjø, flomdam og meandrerende elveparti, og er vurdert som svært viktig. Selve Hovsenga (meanderneset) er sammensatt av flere naturtyper som gråor-heggeskog, dammer og stor elveør og neset er en gjengrodd kulturmark, men nå delvis ryddet og gjenopptatt som beite. Det er flere gamle, grove furu-, gran- og bjørketrær i området. Hovsenga er både hekkeområde og vinteroppholdsområde for svaner og andre fuglearter.

Planstatus

Arealet sør for elva er vist som LNF-område i kommuneplanen. Selve Hovsenga (neset) nord for elva er avsatt som naturvernområde ved et kommunalt vedtak fra 1985. I kommuneplanen er det avsatt som båndlagt område i påvente av vern etter naturmangfoldloven.

Inngrepsstatus

Selve Hovsenga er tilrettelagt som kommunalt turområde med turstier, bord og benker, grillplasser og tursti rundt hele neset. En kraftledning mellom Hemsil 2 og Sogn går nær verneområdet.

Merknader til verneforslaget

Ringerike kommune foreslår at bevaring av gråor-heggeskogen bør inngå i verneformålet. Skjøtsel av hensyn til friluftslivet bør kunne fortsette, for eksempel utsiktsrydding mot elva, oppsetting av plakater og drift av bord, krakker og søppelstativ.

Norsk Ornitologisk Forening støtter forslaget om vern.

Jernbaneverket legger til grunn at verneplanen ikke vil legge hindringer i veien for drift og vedlikehold av Roalinjen.

Avgrensing

En grunneier mener at skogarealet på toppen av elveskråningen og innover ikke bør inkluderes i verneforslaget. De 30 dekanene langs elveskråningen kan aksepteres. Ved elva er det en plass for oppbevaring av båt som forutsettes beholdt, da det er eneste stedet eiendommen har tilgang til Randselva.

Statnett påpeker at deres ledning brukes som grense for verneområdet og mener det er uheldig. I deres klausuleringsbelte som er 20 meter på hver side av senterlinjen har de behov for regelmessig skogrydding, vanligvis med 6-8 års mellomrom. Statnett mener grensen bør trekkes minimum 100 – 150 meter ut fra eksisterende ledninger, for å ha mulighet for oppgradering og ombygging. Eventuelt bør forskriftene gi generell adgang til ombygging og nybygging av kraftledninger der det allerede eksisterer ledninger.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Generelle merknader

Fylkesmannen har knyttet verneformålet inne på meanderneset opp mot kulturlandskapet og mener det er mest naturlig å ha fokus på elvelandskapet og kulturlandskapet i dette området. Det tilrås derfor ikke å ta inn gråor-heggeskog i verneformålet.

Hovsenga er et viktig friluftsområde for befolkningen i Hønefoss. I forslaget til forskrift er det tatt inn et punkt om at det kan gis tillatelse til rydding, merking og tilrettelegging av stier. Fylkesmannen foreslår at det også tas inn "tiltak for friluftsliv" i § 7, slik at det kan ryddes en rasteplass eller et utsiktspunkt. Verneforslaget berører ikke Jernbaneverkets areal langs Roalinjen.

Avgrensning

Fylkesmannen er enig i at grensen på sørsiden av elva er trukket lenger opp på kanten enn det som er nødvendig for verneformålet. Fylkesmannen tilrår å ta ut en traktorvei og noe skog, men at elveskråningen og noe kantskog ovenfor inkluderes i verneforslaget.

Fylkesmannen mener en vil miste for mye av naturverdiene i Hovsenga ved å flytte grensen 100-150 meter fra kraftlinjen. Den bør imidlertid flyttes 25 meter ut fra senterlinjen slik at Statnett sitt klausuleringsbelte blir liggende utenfor. Statnett har varslet at de har behov for en oppgradering av denne ledningen og at det kan gå ut over klausuleringsbeltet. Fylkesmannen mener det ikke er ønskelig med ny kraftledning over dette området, men ser at det kan være måter å utføre dette på som har begrenset innvirkning på verneverdiene. Fylkesmannen anbefaler derfor at det tas inn en mulighet for å gi tillatelse til oppgradering og fornyelse av kraftledninger og motorferdsel knyttet til dette. Fylkesmannen har foreslått en mindre (ca. 0,5 dekar) grenseendring for Hovsvatnet naturreservat slik at en mindre gresslette som er tilrettelagt for arrangementer som friluftsgudstjeneste og utekonserter kommer utenfor det foreslåtte verneområdet.

Oppsummert foreslår Fylkesmannen følgende forslag til endringer i forskriften:

I § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelser:

Endring i § 4 nr. 6: Ryddesone langs dyrka mark er endret til *5 meter*.

I § 5 Regulering av ferdsel:

Ny § 5 nr. 3: *Bruk av vannscooter og lignende er ikke tillatt.*

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Endring i § 7 nr. 9: "Rydding, merking og tilrettelegging av stier og *tiltak for friluftslivet* i henhold til forvaltningsplanen".

Ny § 7 nr. 10: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye grøfteanlegg eller vanningsanlegg for jordbruket.*

Ny § 7 nr. 11: *Oppgradering/fornyelse av kraftledninger.*

Fylkesmannen tilrår at Hovsenga vernes som naturreservat, med endringer i forskrift og avgrensning som nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Fylkesmannen åpner for at det under § 7 skal kunne søkes om «tiltak for friluftslivet» etter retningslinjer gitt i forvaltningsplan. Bestemmelsen er tenkt for rydding av rasteplass eller

utkikkspunkt. Hovsenga er i dag tilrettelagt som kommunalt turområde med grillplasser, bord, benker og turstier. Det er i utgangspunktet ikke ønskelig med en ytterligere nedbygging av området, og det bør settes restriktive rammer for «tiltak for friluftslivet» i de retningslinjer som gis i forvaltningsplanen. Større, fysiske, faste innretninger bør ikke tillates. Eksisterende anlegg vil kunne vedlikeholdes med hjemmel i § 4. Det er foretatt noen endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 3.3. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hovsenga som naturreservat.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Departementet understreker at kraftlinjen ligger utenfor det foreslåtte verneområdet, og det er tatt hensyn til et klausuleringsbelte på 25 meter. Vernet vil derfor ikke være til hinder for en eventuell oppgradering eller ombygging av kraftledningen. Siden kraftlinjen er utenfor verneområdet er det ikke nødvendig å ha med bestemmelser som omfatter eventuell oppgradering eller ombygging av kraftledningen i forskriften. Det er foretatt en justering av vernegrensen for å ta ut et område som nå er en hogstflate. Vannscootere reguleres på lik linje med andre motorbåter. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet og anbefaler vern av Hovsenga naturreservat i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.9 Solbergtjern naturreservat er på ca. 48 dekar, hvorav ca. 11 dekar landareal, Ringerike kommune

Arealene er i privat eie.

Verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en rik kulturlandskapssjø med særlig høy biologisk produksjon og med stor betydning for biologisk mangfold. Vannet er omkranset av en smal kantsone med blant annet frodig gråor-heggeskog med innslag av ask. Utenfor dette beltet er det i all hovedsak dyrka mark. Verneområdet er spesielt viktig som hekke- og næringsområde for et stort antall våtmarksfugler. Solbergtjern har et svært rikt fugleliv. Knoppsvane, brunnakke, stokkand, kvinand og sothøne hekker regelmessig ved tjernet. Hekkende sivhøne (nær truet) er registrert. Trolig hekker også krikkand jevnlig. Fiskeørn (nær truet) jakter regelmessig over området, og gråhegre og trane søker næring i sumpvegetasjonen. En rekke spurvefugler hekker i kantvegetasjonen. Arter som hettemåke, fiskemåke, makrellterne, tårnseiler (nær truet), svaler og lerkfalk (sårbar) kan sees jaktende over vannet.

Planstatus

Hele området er lagt ut til LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepsstatus

Flere dreneringsgrøfter ender ute i tjernet. Det hogges noe ved i kantvegetasjonen.

Merknader til verneforslaget

Privatpersoner er delt i synet på vern. Enkelte støtter forslaget, men det er også motstand mot vern på grunn av faren for gjengroing, mer søppel og dårlig forvaltning.

Norsk Ornitologisk Forening støtter verneforslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Fylkesmannen foreslår følgende endringer i forskriften, jf. drøftelsene under kapittel 8.

I § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Endring i § 4 nr. 6: Ryddesone langs dyrka mark er endret til 5 meter.

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Ny § 7 nr. 9: *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av nye grøfteanlegg for jordbruket.*

Fylkesmannen tilrår at Solbergtjern vernes som naturreservat, med avgrensning som under høring, og med endringer i forskriften som er nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Direktoratet viser til at det er foretatt noen endringer i forskriften etter høring, jf. kapittel 8 og kapittel 3.3. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Solbergtjern naturreservat i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.10 Lienskjæret biotopvernområde er på ca. 8 dekar, hvorav ca. 0,1 dekar landareal, Hole kommune

Området er i privat eie.

Verneverdier

Formålet med fredningen er å bevare et viktig område for sjøfuglarter. Lienskjæret har særskilt økologisk betydning som hekkelokalitet for fiskemåke. Biotopvernområdet består av et lite skjær og sjøområdet rundt. De senere årene har Lienskjæret vært den viktigste hekkeplassen for fiskemåke i Tyrifjorden og Steinsfjorden.

Planstatus

Skjæret er vist som LNF-område i kommuneplanen, og vannarealet er vist som vannareal allmenn flerbruk.

Inngrepsstatus

Det er ikke registrert noen inngrep på skjæret.

Merknader til verneforslaget

Grunneier stiller spørsmål om det har noen hensikt å verne et skjær som er svært utsatt for flom, og som til tider er helt oversvømt.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Fylkesmannen bemerket at Lienskjæret er kjent for å være utsatt for flom. I de årene hvor vannstanden er så høy at skjæret blir liggende under vann vil naturlig nok ikke skjæret ha noen verdi som hekkeholme. I de årene hvor dette ikke er tilfelle viser det seg at skjæret er en viktig hekkeholme for fiskemåke. De årvisse tellingene har dokumentert dette

Fylkesmannen foreslår iht drøftelsene omtalt i kap 8 et nytt punkt nr. 2 i § 4 *Generelle unntak fra vernebestemmelsene* med følgende ordlyd: *Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven.*

Fylkesmannen tilrår at Lienskjæret vernes som biotopvernområde, med avgrensning som under høringen og med de endringer i forskriften som er nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Direktoratet foreslår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået, jf. kapittel 3.3 og 8. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens tilrådning og tilrår vern av Lienskjæret som biotopvernområde.

Klima- og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Lienskjæret biotopvernområde i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.11 Furuøyene biotopvernområde, på ca. 15 dekar, hvorav ca. 0,5 dekar landareal, Ringerike kommune

Området er i privat eie.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et viktig område for enkelte sjøfuglarter. Furuøyene har særskilt økologisk betydning som hekkelokalitet for makrellterne, hettemåke og fiskemåke. Hettemåke hekker årlig, opp til 118 par. Fiskemåke og makrellterne har hekket i flere år.

Planstatus

Holmene er vist som LNF-område i kommuneplanen og vannarealet er vist som sjø.

Inngrepsstatus

Det er ikke registrert noen inngrep på holmene.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Det vises til vurderingene knyttet til jakt og vegetasjonsrydding i kapittel 8. Fylkesmannen foreslår på bakgrunn av dette to nye punkter i forskriften.

I § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene:

Ny § 4 nr. 2: Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven.

I § 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Ny § 7 nr. 2: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Vegetasjonsrydding.

Fylkesmannen tilrår at Furuøyene vernes som biotopvernområde, med avgrensning som under høringen og med endringer i forskriften som er nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Direktoratet viser til at vegetasjonsrydding av hensyn til verneverdiene følger av skjøtselsbestemmelsen. Utsiktsrydding er ikke aktuelt, jf. kapittel 10. Direktoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens tilrådning og tilrår vern av Furuøyene som biotopvernområde.

Klima- og miljødepartementets tilrådning

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Furuøyene biotopvernområde i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

11.12 Væleren biotopvernområde på ca. 106 dekar, hvorav ca. 16 dekar landareal, Ringerike kommune

Verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et viktig område for enkelte sjøfuglarter. Biotopvernområdet har særskilt økologisk betydning som hekkelokalitet for makrellterne, hettemåke, fiskemåke og storlom. Biotopvernområdet består av flere tilnærmet urørte øyer som ligger spredt rundt i innsjøen Væleren, samt en mindre sone vannareal rundt øyene. Geitøya er den største stormåkekolonien i våtmarkssystemet med hekking av gråmåke og sildemåke, men også av hettemåke, makrellterne og brunnakke. Flatøya er også fast hekkeplass for gråmåke og sildemåke. I tillegg forekommer hekking av hettemåke, makrellterne, storlom, laksand, stokkand og krikvand. Nordre Lomøyskjæret har i tillegg til hekkende par hettemåker, forekomst av sildemåke, makrellterne og fiskemåke. På Lomøya har det hekket også hettemåker og makrellterner. Storlom og brunnakke har hekket, samt noen par fiskemåke, gråmåke og sildemåke. Gåseskjæret har de senere årene vært den viktigste holmen for hettemåke.

Planstatus

Væleren og øyene er i kommuneplanen avsatt som vann med restriksjoner, drikkevannskilde.

Inngrepsstatus

Det er ikke registrert noen inngrep i området.

Merknader til verneforslaget

Flere privatpersoner mener at måkene er fremmede arter som ikke naturlig hører hjemme i Væleren og ber om at Væleren tas ut av planen. En privatperson støtter forslaget om vern av hekkeholmer i Væleren da det er viktig å sikre de rødlistede fugleartene som hekker her.

Ringerike kommune foreslår at Væleren tas ut av verneplanen.

Drikkevannskilde

En privatperson mener Fylkesmannen overkjører lokalbefolkning, mattilsynet, vannverket og Ringerike kommune med sitt forslag om vern i drikkevannskilden. Et slikt vern bryter med drikkevannsforskriften. Det er feil saksbehandling at ikke verneplanen har hatt deltakere i brukergruppen som representerer drikkevannsinteressene i Tyristrand.

Mattilsynet er opptatt av kvaliteten på drikkevannet fra Væleren, og påpeker at det er et viktig prinsipp å beskytte drikkevannskilden framfor å installere omfattende vannbehandling. På Tyristrand er det ikke annen alternativ vannkilde. Vannressursloven prioriterer drikkevann fremfor annen bruk av vann. Selv om utredningen fra Ringerike kommune vurderer at

forurensingen i hovedsak kommer fra andre kilder, mener Mattilsynet det er meget sannsynlig at råvannet påvirkes av fuglene. Fugler utgjør en forurensningsfare og en helsetrussel. Mattilsynet mener det er lite ønskelig med fugleliv i drikkevannskilder, og viser til opplysninger om at store flokker med fugler er observert på vannet like over vanninntaket. Mattilsynet ser positivt på hovedtrekkene i verneplanen og er opptatt av å bevare det biologiske mangfoldet. De aksepterer at rødlistede arter må vernes, og ønsker et samarbeid om å bevare vannkvaliteten i Væleren. Mattilsynet påpeker at tilsyn og kontroll på holmene kommer i konflikt med klausuleringsbestemmelsen.

Tyristrand vannverk BA viser til at Mattilsynet har dokumentert at en økt populasjon av fugler på holmene i Væleren vil medføre en risiko for dårligere råvannskvalitet. De mener at hensynet til vannforsyningen må ha førsteprioritet i forhold til andre brukerinteresser. De ser positivt på hovedtrekkene i verneplanen, men ønsker mulighet til å redusere fuglebestanden på holmene dersom råvannskvaliteten forverres, gjennom en dialog mellom Vannverket, Mattilsynet og Fylkesmannen.

Norsk Ornitologisk Forening mener det er av stor betydning at øyene i Væleren får et biotopvern. De viser til Ringerike kommunes rapport som sier at det først og fremst er storfe på beite som er problemet for drikkevannet.

Fylkesmannens vurdering og tilråding

Generelle merknader

Fylkesmannen viser til at måker og terner hekker naturlig i Væleren og har funnet veien hit på egen hånd. Det er kjent at terner ble ringmerket på Væleren i 1950-årene. Dette er ikke fremmede arter i vår natur. Omfanget av hekkingen kan være påvirket av menneskelig virksomhet i Tyrifjorden og Steinsfjorden. Et viktig motiv for naturvern er nettopp å legge til rette for at naturlig forekommende arter i norsk natur skal ha mulighet til å opprettholde sin utbredelse selv om de opprinnelige biotopene blir påvirket av menneskelig virksomhet.

Tidsrommet for ferdselsrestriksjon mener Fylkesmannen må være det samme som for de andre hekkeholmene. Drikkevannsrestriksjonene tilsier at det ikke er noe utstrakt bruk av området til friluftsliv.

Merknader til drikkevann

Ringerike kommune har i sin rapport om drikkevannskvaliteten i Væleren konkludert med at andre faktorer enn fuglelivet mest sannsynlig er årsaken til dårlig vannkvalitet. Fylkesmannen ønsker samarbeid med Vannverket og Mattilsynet slik at det kan legges til rette for god vannkvalitet. Derfor tok Fylkesmannen før høringen inn et punkt i forskriften om muligheten for å gi tillatelse til å iverksette tiltak for å sikre drikkevannsforsyningen. Det har ikke vært egne møter på Tyristrand, men på de åpne møtene har det vært flere deltakere fra Tyristrand. Heller ikke andre lokale steder har hatt egne møter. Fylkesmannen har vært i møte med Mattilsynet og med kommunen om Væleren.

Det anses ikke som aktuelt med utsiktsrydding av vegetasjon på øyene i Væleren, jf. vurderingene i kapittel 8.

Forslag til endringer i forskriften

På bakgrunn av vurderingene i kapittel 8 foreslår Fylkesmannen et nytt punkt i § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene: *Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven*

Fylkesmannen tilrår at Væleren vernes som biotopvernområde, med avgrensning og forskrift som under høringen.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Væleren er kilde for drikkevann for tettstedet Tyrstrand. Direktoratet tolker ikke Mattilsynets uttalelse som at etaten er mot et vern, men at en er opptatt av å sikre hjemmelsgrunnlag for få gjennomført nødvendige tiltak for å sikre vannkvaliteten. I en rapport utarbeidet for Ringerike kommune vises det til at det er andre kilder enn fugl som sannsynligvis bidrar til forringelse av vannkvaliteten. Avrenning fra landbruk er nevnt som en mulig kilde. Det er også en del bebyggelse som drenerer ned til vannet rundt Væleren. Væleren brukes også til friluftaktiviteter som for eksempel bading, og det brukes motoriserte fartøy på innsjøen. I arbeidet med eventuelle tiltak for å forbedre vannkvaliteten må en også vurdere disse faktorene. Det er etablert rensesanlegg i Væleren. Etter direktoratets vurdering vil fuglelivets påvirkning på vannkvaliteten være små sammenlignet med den menneskelige aktiviteten, jf. rapporten fra Ringerike kommune. Imidlertid har Fylkesmannen tatt inn en egen bestemmelse som åpner for tiltak for å bedre vannkvaliteten, innenfor de rammene som verneformål og verneforskrift setter. Direktoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet og tilrår vern av Væleren som biotopvernområde.

Klima og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Væleren naturreservat i samsvar med vedlagte forskrift og kart. Departementet legger til grunn at det er viktig å sikre god og forsvarlig drikkevannskvalitet til innbyggerne som er avhengig av Væleren som vannkilde. Ved eventuelle søknader om tillatelse etter verneforskriften for gjennomføring av tiltak for å sikre drikkevannskvaliteten, legger departementet til grunn at tiltak som ikke ligger innenfor det foreslåtte verneområdet også inngår i vurderingsgrunnlaget og omtales nærmere. Dersom det i framtiden blir nødvendig å iverksette tiltak for å ivareta tilfredsstillende drikkevannskvalitet, og dette er tiltak som ikke kan gjøres innenfor gjeldende unntak i forskriften § 7 b), må det omsøkes etter § 8 i forskriften.

11.13 Storøya biotopvernområde på ca. 29 dekar, hvorav ca. 6 dekar landareal, Lier kommune

Arealet er eid av Opplysningsvesenets Fond.

Verneverdier

Formålet med vernet er å bevare et viktig område for enkelte sjøfuglarter med naturlig tilhørende plante- og dyreliv. Biotopvernområdet består av ei skogkledd øy og vannareal rundt. Øya har særskilt økologisk betydning som hekkelokalitet for fiskemåke, sildemåke, gråmåke, siland og strandsnipe. Det har også vært registrert hekking av siland, sildemåke, gråmåke, strandsnipe og fiskemåke.

Planstatus

Øyene er vist som LNF-område i kommuneplanen.

Inngrepsstatus

Ingen inngrep er registrert.

Merknader til verneforslaget

Lier kommune gir sin tilslutning til verneforslaget.

Fylkesmannens vurdering og tilrådning

Fylkesmannens viser til vurderingene i kapittel 8 og mener det ikke er aktuelt med utsiktsrydding av vegetasjon på Store Prestegårdsøya (Storøya). Det foreslås et nytt punkt i forskriften § 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene: *Jakt, inkludert jakt på sjøfugl, og fangst etter viltloven*. Fylkesmannen tilrår at Store Prestegårdsøya (Storøya) vernes som biotopvernområde, med avgrensing som under høringen og med de endringer i forskriften som er nevnt over.

Direktoratet for naturforvaltnings (nå Miljødirektoratet) vurdering og tilrådning

Fylkesmannen har valgt å bruke et nytt navn på den øya som foreslås vernet. I følge Statens kartverk heter øya Storøya. Begrunnelsen for å bruke et annet navn enn det offisielle er at det er ei øy til i Tyrifjorden med samme navn. Den ligger dog ikke i samme kommune. Lov om stedsnavn gir retningslinjer for bruken av stedsnavn, og det kan være i strid med loven at et annet navn brukes. Storøya er det offisielle navnet og direktoratet vil tilrå at det offisielle navnet brukes. Direktoratet tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift uten at dette endrer restriksjonsnivået. Direktoratet slutter seg for øvrig til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Storøya som biotopvernområde.

Klima og miljødepartementets vurdering og tilrådning

Klima- og miljødepartementet slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Storøya biotopvernområde i samsvar med vedlagte forskrift og kart.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Forskrifter om verneplan for Tyrifjorden fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (13 vedlegg)